

02 Innsamling:
Telefonselgere i
jakt på 80-åringer

07 Landbruksstøtte:
Knusende dom over
Balkan-bistand

14 Rydder opp:
Solheim støtter
britiske kutt

Tanzanias øyer
ser lyset
Side 10

BISTANDSAKTUELT

NR 2 – MARS 2011 www.bistandsaktuelt.no

FAGBLAD OM BISTAND OG UTVIKLING

Kampklare kvinner i Kabul

Effektiv bruk av pistol og pepperspray inngår i opplæringen når norsk politi lærer afghanske politikvinner selvforsvar. Bistandsaktuelt var tilstede da et dusin tøffe kvinner ble kurset i Kabul. **Side 16-18**

B-POSTABONNEMENT

Fredsprisvinner i strid med egen regjering

Side 28

Aktuelt

Norsk bistand til landbrukssektoren på Balkan har gitt beskjedne resultater, konkluderer en ny forskergjennomgang.
Les mer på side 7

De lar seg ikke lenger lure

Leder

Opprørene i Nord-Afrika har skapt forventninger og håp hos undertrykte mennesker verden over. Akkurat som under revolten i Øst-Europa for noen år siden er det den velutdannede middelklassen som går i brejsjen for samfunnsendring.

I land etter land i Nord-Afrika og Midtøsten har store, nye befolkningsgrupper de siste tiårene fått seg en solid grunnutdanning. Mange unge har også hatt nye muligheter til utdanning på videregående nivåer. Både for gutter og jenter har det vært store framskritt i riktig retning.

Da FNs rapport om menneskelig utvikling ble framlagt i november i fjor var det påfallende at flere av landene i dette området var blant de som hadde hatt størst fremgang i «menneskelige utvikling» de siste 40 årene.

Utdanningsrevolusjonen i Nord-Afrika og Midtøsten har skjedd parallelt med at de har vært deltakere i en globaliseringsbølge. Stikkord er migrasjon, handel, økonomisk samarbeid, nyhetsformidling og ny teknologi. Dette sammen med det økte utdanningsnivået har bidratt til at det er vanskeligere for despoter å holde land isolert fra ytre påvirkning og befolkninger undertrykket og feilinformert.

De nye, velutdannede gruppene i byene følger med på internettnyheter, deltar i sosiale nettverk og ser på internasjonale arabiske tv-stasjoner. De er godt orientert om levekår og politiske forhold i andre land. De vil ikke i lengden godta hjemlig politisk vanstyre, omfattende arbeidsløshet blant ungdom, korrupsjon og manglende demokratisk utvikling. De vil ikke lenger la seg forlede av sterke, autoritære ledere som Mubarak, Ben Ali og Gadaffi. Det er nye tider. Nå krever de å bli hørt av sine egne ledere, de krever innflytelse over sin egen framtid.

For alle de som på ulike måter jobber med utdanning innenfor bistandssektoren må det som nå skjer i Nord-Afrika tas som en inspirasjon til å jobbe enda hardere. Det nytter.

BISTANDSAKTUELT

Etablert 1998.

Ansvarlig redaktør: Gunnar Zachrisen

Bistandsaktuelt utgis i henhold til Fagpressens redaktørplakat og Lov om redaksjonell fridom i media. Eventuelle klager på artikler i avisen rettes direkte til bladets redaktør – gz@norad.no.

85-åring fikk skred av regninger

I løpet av ti dager i desember gjorde 85 år gamle Anne-Marie Giertsen 13 utbetalinger til ulike veldedige formål. Blant dem var en rekke hjelpeorganisasjoner. Er det slik at telefonselgerne bevisst jakter på de eldste? **Av Tor Aksel Bolle**

—Det virker som om noen organisasjoner har blitt enda mer pågående etter at mor begynte å bli glemsk, sier sønnen Øystein Giertsen.

– Moren min liker å gi litt til gode formål, og hun er veldig opptatt av å betale regningene sine. Men når det kommer opp til 3-4 regninger fra samme organisasjon i løpet av kort tid er det veldig vanskelig for henne å holde oversikt. Hun er tross alt 85 år, sier Øystein Giertsen.

Han forteller at morens leilighet på Skedsmo i Akershus flyter over av regninger, kalendere, purringer, skrapelodd og ulike symbolprodukter fra forskjellige organisasjoner.

Leiligheten full

Giertsen har nå begynt å hjelpe mo-

ren med å få oversikt over hvor mange organisasjoner hun støtter. Han vet ikke hvor mye penger moren har gitt til organisasjonene i løpet av det siste året, men tror det dreier seg om titusener.

Som eksempel forteller han at moren gjorde 13 ulike utbetalinger på til sammen 3300 kroner til veldedige formål i løpet av ti dager i desember. I løpet av denne perioden betalte hun blant annet tre ganger penger til Norsk Folkehjelp, samt til Leger uten grenser, Unicef-komiteen i Norge og den lille organisasjonen Emely Foundation.

Omstrid selskap

Blant regningene som 85-åringen betalte i desember er to for kjøp av lodd via telefonsalgsselskapet Fulfilment. Selskapet er tidligere blitt omtalt kritisk i Bistandsaktuelt og en rekke

Fulfilment

Fulfilment AS er et av Norges største telesalgfirmaer og har callsentere i Tønsberg, Hamar, Drammen, Skien, Fagernes og Kongsvinger. Selskapet har i dag over 500 ansatte. Fulfilment hadde i 2009 driftsinntekter på 89 millioner kroner og et overskudd før

skatt på 9,2 millioner kroner. Største aksjonær i Fulfilment er Lars Christian Wold bosatt på Snarøya. I skattelistene for 2009 sto Wold oppført med 4,4 millioner kroner i inntekt og 9,2 millioner kroner i formue.

LIBYSK DEMOKRATI

Det er lov å demonstrere men ikke på gater eller på plasser

Muammar al-Gaddafi

NØDHJELP

20 mill. kroner til Elfenbenskysten

– **Vi er meget** bekymret for den humanitære situasjonen i Elfenbenskysten og nabolandene. Vi gir derfor 20 millioner kroner i nødhjelp gjennom FN, Røde Kors-systemet og Flyktninghjelpen, sier utenriksminister Jonas Gahr Støre. Eskaleringen av krisen i Elfenbenskysten har ført til at et betydelig antall mennesker er på flukt. Mange tusen mennesker har krysset grensen til nabolandet Liberia.

Det er nå registrert 70.000 flyktninger på grensen til Liberia og FNs Høykommissær for flyktninger forventer at tallet kan stige til 150.000 i løpet av relativt kort tid.

85 år gamle Anne-Marie Giertsens konto-utskrift fra 15.12 til 20.12 i fjor. Sønnen har satt rød ring rundt utbetalinger til ulike organisasjoner.

Dato	Forklarende tekst	Ut av konto
15.12	Giro nr. 304 Leger Uten Grenser Avtalegiro Fast Giver Leger U/grense	200,00
18.12	Varekjøp Kl. 11.24 Versjon 2 Aut. 0246 Kiwi 348 Skeds Trondheimsvn ke	868,96
20.12	BrevGiro Landsforeningen For Hjerte Og L esyke	185,00
20.12	BrevGiro Unicef Komiteen i Norge	376,00
20.12	BrevGiro Nasjonalforeningen For Folkehels	150,00
20.12	BrevGiro Fulfilment AS	369,00
20.12	BrevGiro Fulfilment AS	519,00
20.12	BrevGiro Sjømannskirken - Norsk Kirke i U ndet	310,00
20.12	BrevGiro Skedsmo Kommune	900,00
20.12	BrevGiro Skedsmo Kommune	165,00
20.12	BrevGiro Norsk Folkehjelp	165,00
20.12	Varekjøp Kl. 13.04 Vers Kiwi 348 Sked ke	469,51
31.12	Renter	
31.12	Saldo i din f	

Betalingspåminnelse 2

Vi kan fortsatt ikke se å ha mottatt innbetaling for loddene vi sendte deg. Ved forrige påminnelse gjorde vi oppmerksom på hvor mye inntektens betyr for vårt viktige arbeid.

For at vi ikke skal sitte igjen med tap som direkte går utover vårt arbeid, ber vi innstendig om at du innbetaler umiddelbart. Vi har jo med glede registrert at disse pengene skal komme, og vi vil måtte redusere våre planlagte aktiviteter hvis du ikke betaler.

I og med at det påløper oss kostnader å sende ut påminnelser, har vi sett oss nødt til å belaste beløpet med et purregebyr på Kr. 60,-. Dersom beløpet allerede er innbetalt, ber vi deg se bort fra denne påminnelsen.

Eventuelle spørsmål kan settes til vår Forbrukerkontakt pr. telefon eller e-post.

norske medier, blant annet etter at NRK avslørte at det tok 80-90 prosent av inntektene fra telefonsalgene de gjør for organisasjonene. Ifølge Øystein Giertsen har moren betalt rundt 15 regninger fra Fulfilment i 2010.

En av regningene i desember, på 369 kroner, var sendt fra telefonsalgfirmaet på vegne av organisasjonen Emely Foundation. Organisasjonen driver med fotballtrening for fattige barn i Rio de Janeiro. Daglig leder og styreleder er Geir Andersen.

Andersen leder også organisasjonen Tiltak som arrangerer turer for alvorlige syke barn i Norge. Aftenposten fortalte i fjor at hver tredje krone som ble samlet inn til denne organisasjonen i 2009 gikk til å lønne Andersen, og at han i 2008 tok ut 855 000 kroner i lønn.

Child Africa

I januar i år kom det flere regninger til Anne-Marie Giertsen fra Fulfilment. Denne gangen skulle pengene gå til Skilletteriet samt Child Africa. Denne organisasjonen drives av ekteparet Solberg fra Moss og er tidligere omtalt i Bistandsaktuelt. Regningene til fru Giertsen, sendt på vegne av Child Africa Uganda og Child Africa, var på til sammen 798 kroner og hadde ni dagers betalingsfrist. Den ene regnin-

gen var en purring og det var ilagt 60 kroner i gebyr.

I purringen heter det blant annet: «For at vi ikke skal sitte igjen med tap som går direkte utover vårt arbeid, ber vi innstendig om at du innbetaler umiddelbart. Vi har jo med glede registrert at disse pengene skal komme, og vi vil måtte redusere våre planlagte aktiviteter hvis du ikke betaler.»

– Jeg synes dette telefonsalg-opplegget er helt på grensen til svindel. Her ringer det åpenbart selgere stadig til moren min og prøver å få støtte til ulike formål. Men det er jo ingen av selgerne som opplyser at de ringer fra et firma som selv stikker av med mesteparten av pengene som blir gitt, sier Øystein Giertsen.

Sendt brev

Anne-Marie og Øystein Giertsen har nå skrevet brev til alle organisasjonene samt til Fulfilment og gitt beskjed om at de skal slutte å sende regninger til moren.

– Vi håper jo at det roer seg ned nå. Det er synd at en del organisasjoner og deres selgere er så pågående. Det gjør jo at man blir negativt innstilt til alle som ber om penger – selv om en god del sikkert driver bra og fortjener støtte, sier Giertsen. ■

toab@norad.no

Øystein Giertsen er oppgitt over strømmen av regninger til moren fra ulike organisasjoner.

FOTO: TOR AKSEL BOLLE

Forbrukerombudet:

– Mange klager fra eldre

JURIST MIRIAM KARLSEN hos Forbrukerombudet bekrefter at de mottar mange klager på telefonsalg fra eldre eller deres pårørende.

– Betyr det at telefonsalgfirmaene sikter seg inn mot eldre?

– Det har jeg ikke grunnlag for å si. Det kan også skyldes at eldre ofte er

flinke givere og har gitt tidligere og at de dermed er registrert i ulike databaser og registre.

Karlsen opplyser at Forbrukerombudet har mottatt om lag 170 klager på firmaet Fulfilment siden juni 2009. Det store flertallet dreier seg om mulige brudd på markedsføringsloven. ■

Telefonsalg-firma:

– Går ikke etter eldre

ANDERS IHLE er kvalitetskoordinator og markedsansvarlig i telemarketingfirmaet Fulfilment som i løpet av en drøy måned sendte fem forskjellige regninger til Anne-Marie Giertsen. Han sier til Bistandsaktuelt at det normalt skal være minst 12 uker mellom hver gang noen blir oppringt av selgere fra selskapet.

– Vi har svært strenge rutiner på det. I dette tilfellet kan det se ut som det har vært et uheldig sammen treff som våre rutiner ikke har fanget opp, sier han.

– Forbrukerrådet sier at mange av klagen på telemarketing kommer fra eldre eller deres pårørende. Sikter dere selgerne deres inn mot eldre?

– Nei, det gjør vi ikke. Vi ringer like ofte til folk i alle aldre, mellom 22 og 78. Hvis de er over 78 og blir oppringt, er det i tilfelle fordi de har gitt tidligere. Når det gjelder klagen hos Forbrukerombudet, vil jeg påpeke at mange av disse skyldes forhold hvor det ikke er en reell grunn til å klage.

– Er det riktig å sende puringer til folk som støtter gode formål?

– Vi forholder oss til dette som et salg og dermed også til det som er vanlig ved små forbrukersalg. Det går også veldig klart fram fra våre selgere at det dreier seg et om et forpliktende kjøp. Jeg vil også understreke at hvis man ønsker det når som helst kan heve kjøpet.

– Teksten i purringene med formuleringer som «tap som går direkte utover vårt arbeid» er vel neppe korrekt når det gjelder organisasjoner som har millioninntekter som for eksempel Child Africa?

– Teksten er basert på prognoser over inntekter og hvis inntektene blir lavere enn prognosene vil det gå utover oppdragsgivers arbeid. Men jeg skal umiddelbart starte prosessen med å diskutere denne teksten med hver enkelt oppdragsgiver slik at teksten blir helt presis for hver organisasjon.

– Hvor stor andel av de innbetalte pengene går til Fulfilment?

– På grunn av avtalene vi har med våre oppdragsgivere kan jeg ikke kommentere det. ■

Child Africa:

– Vi er mot puring

RINO SOLBERG, styreleder i organisasjonen Child Africa som kjøper telefonsalgstjenester av Fulfilment, sier til Bistandsaktuelt at han er mot at det blir sendt puringer til givere som støtter organisasjonen han leder.

– Men samtidig har jeg forstått på Fulfilment at det er helt nødvendig med puringer for at Fulfilment skal kunne gjennomføre det arbeidet de gjør, sier Solberg.

Han forklarer at han ikke kjenner til detaljene i formuleringene som blir brukt i purrebrevene og sier at det er telefonsalgfirmaet som utformer disse.

– Det viktigste for oss er at alle regninger eller puringer blir slettet omgående hvis man tar kontakt med oss eller Fulfilment. Det er helt frivillig å støtte oss, sier Solberg.

85 år gamle Anne-Marie Giertsen betalte også flere regninger fra Norsk

Folkehjelp i løpet av kort tid. Kommunikasjonssjef Tor-Henrik Andersen forteller at hun var registrert som fast giver hos dem.

– For oss var hun en fast bidragsyter. De tre regningene som ble betalt i desember var for lodd i november og desember samt et ekstra julebidrag. Jeg kan ikke se at vi har gjort noe kritikkverdige i denne saken, sier Andersen.

Han understreker at Norsk Folkehjelp er svært opptatt av å være redelig og ryddig i forhold til sine givere.

– Men det er umulig for oss å vite noe om helse, økonomisk situasjon og så videre med mindre givere eller pårørende tar kontakt med oss. Ønsker noen å avslutte giverforholdet gjør vi det umiddelbart, sier Andersen. Han opplyser at Norsk Folkehjelp kjøper telesalgstjenester av selskapet Windmill. ■

4 Aktuelt

■ NORD-AFRIKA

Norge gir nødhjelp til Libya

Utenriksdepartementet vil finansiere utplasseringen av et kirurgisk team fra Norges Røde Kors til Libya. Teamet skal avhjelpe den akutte medisinske situasjonen for de mange skadde etter de siste dagers uro i landet.

– Bruk av militær makt mot egen befolkning er uakseptabelt og i strid med internasjonale humanitære prinsipper. Det er viktig å reagere raskt for å avhjelpe forholdene for sivilbefolkningen i denne kritiske situasjonen, sier utenriksminister Jonas Gahr Støre.

Norges Røde Kors sender et kirurgisk team og fem sett med medisinsk forbruksmateriell.

■ ALKOHOL

2,5

millioner mennesker dør hvert år som følge av overforbruk av alkohol, hevder en fersk rapport fra Verdens helseorganisasjon (WHO).

Flest fattige i middels rike land

For tjue år siden bodde 93 prosent av verdens fattigste i lavinntektsland. I dag er bildet helt endret – 72 prosent av de fattige bor i mellominntektsland. Dette krever nytenkning i utviklingspolitikken, hevdes det i en ny rapport.

Av Tor Aksel Bolle

Den store endringen i det globale fattigdomsbildet skyldes ikke at de fattige har flyttet på seg, men en endring i landenes status på inntektsstigen. Mange land som Verdensbanken tidligere klassifiserte som lavinntektsland har i løpet av de tjue siste årene blitt rikere og endret status til mellominntektsland.

Dette gjelder blant annet Kina og India, som i kraft av størrelsen på sine befolkninger gjør sitt til at antall fattige som lever i mellominntektsland har økt kraftig. Men det er slett ikke bare de to asiatiske gigantene som har endret status. Siden 2000 har hele 27 lavinntektsland tatt steget over i

kategorien mellominntektsland. Selv uten at Kina og India tas med i regnestykket, er antallet fattige mennesker som lever i mellominntektsland dermed tredoblet siden 1990.

Internasjonal oppsikt

Det endrede fattigdomslandskapet diskuteres i en fersk rapport som har vakt oppsikt internasjonalt. *Global Poverty and the New Bottom Billion* er skrevet av den anerkjente forskeren og forfatteren Andy Sumner som jobber ved Institute of Development Studies i England. Sumner går i rapporten grundig gjennom ulike måter å beregne antall fattige på og viser hvor de bor.

Han er kritisk til deler av forskeren Paul Colliers kjente bok «The Bottom Billion». Collier argumenterte i boka for at verdenssamfunnet burde fokusere på å skape utvikling i rundt 60 sårbare og fattige land fordi det er der de fattigste bor og fordi disse landene er fanget i en fattigdomsfelle. Ifølge Sumner er det i dag kun en fjerdedel av de aller fattigste som bor i lavinntektsland og kun 12 prosent som bor i sårbare stater som også er lavinntektsland.

Nye tall

Mens Sumners analyser benytter tall fra 2008, baserte Collier seg på tall fra 2000. Ifølge Sumner bor om lag 960

En gategutt søker tilflukt for regnet utenfor en pizzarestaurant i Mumbai. 72 prosent av verdens aller fattigste bor i mellominntektsland.

FOTO: SCANPIX

millioner av verdens rundt 1,3 milliarder svært fattige mennesker ikke i de fattige og sårbare statene Collier skrev om i «The Bottom Billion». De bor i mellominntektsland som Pakistan, Nigeria, Indonesia – og selvfølgelig – Kina og India. Disse landene har hatt økonomisk vekst de siste tiårene,

men mange av innbyggerne har ikke fått ta del i veksten. Et viktig poeng i rapporten er at de fattige som lever i disse landene ofte er like fanget i fattigdom som de som lever i fattige land preget av konflikt.

«Se for deg en lavkastekvinne i en av Indias fattigste stater – er ikke hun like fanget i fattigdom som en som bor i Colliers sårbare lavinntektsland?» spør Andy Sumner.

Krever nytenkning

Ifølge den engelske forskeren kan det nye bildet bety at «fattigdom i økende grad er i ferd med å endre seg fra å være et spørsmål om fordeling mellom land til å bli et spørsmål om fordeling intern i land». Han mener

«Se for deg en lavkastekvinne i en av Indias fattigste stater – er ikke hun like fanget i fattigdom som en som bor i Colliers sårbare lavinntektsland?»»

Fattig, fattigere, fattigst

Slik er Verdensbankens definisjoner:

■ Mellominntektsland: Under 1000 dollar i årlig gjennomsnittsinntekt per innbygger.

■ Lavinntektsland: Under 760 dollar i årlig inntekt per innbygger.

■ Svært fattige land: Land med innbyggere som lever for under 1,25 dollar om dagen (456 dollar per år).

■ ETIKK I NÆRINGSLEVET

Nå kan du klage på bedrifter

1. mars ble det opprettet en uavhengig klageinstans for norske bedrifters etterlevelse av OECDs retningslinjer for flernasjonale selskap. Retningslinjene er blant annet knyttet til bærekraftig utvikling, respekt for menneskerettigheter og ansattes faglige rettigheter.

– Å styrke den nasjonale klageinstansen er et viktig ledd i oppfølgingen av vår politikk for å fremme næringslivets samfunnsansvar såvel i Norge som internasjonalt, sier utenriksminister Jonas Gahr Støre.

■ ETISK HANDEL

Uvitende norske bedriftsledere

Norske bedrifter vet ikke om produktene de kjøper fra fattige land er laget av barnearbeidere, om fabrikkene har elendige arbeidsforhold eller om de forårsaker miljøskader. Dette går fram av en undersøkelse utført av Initiativ for etisk handel (IEH) blant små og mellomstore bedrifter, i samarbeid med Utenriksdepartementet, Innovasjon Norge og HSH. Samtidig mener ni av ti norske bedriftsledere det er viktig med anstendige arbeids- og miljøforhold i tilvirkningen av egne produkter.

dette gjør at vi må tenke nytt både om utvikling og om hvordan bistand bør innrettes.

Sumner anbefaler at det bør bli skarpere fokus på rettigheter og fordeling. Han mener imidlertid ikke at bistand til de aller fattigste og mest sårbare landene bør stanses. – Det er ikke slik at det ikke er viktig å hjelpe sårbare stater, men spørsmålet er om ikke man har fokusert for mye på slike land, sa Sumner i et intervju med Voice of America nylig.

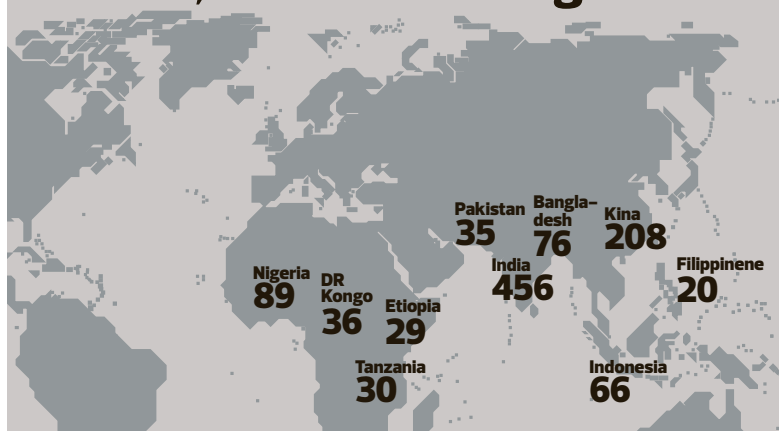
Politisert bistand

I rapporten argumenteres det for at giverland mer aktivt bør styrke krefter som bidrar til sosiale, økonomiske og politiske endringer i land med

mange fattige. Det kan for eksempel være støtte til uavhengige medier, til det sivile samfunnet og til sosiale bevegelser. Utfordringen er selvfølgelig at dette «reiser etiske spørsmål om hvor politisk bistand bør og kan være», skriver Sumner.

Han foreslår også at man skal legge økt vekt på multilateralt samarbeid. Blant annet bør det opprettes et internasjonalt fond som kan stå for direkte pengeoverføringer til fattige uavhengig av hvilke land de bor i, såkalt «kontant-bistand». Tanken er at land som Kina og India, som i dag gir omfattende bistand til flere land, også skal være med å bidra til dette fondet. ■

toab@norad.no

Antall millioner som lever for under 1,25 dollar om dagen

Les mer på nett

Hele rapporten:
tinyurl.com/33fj7u

6 **Aktuelt**

Rekordsum til norske organisasjoner

Aldri tidligere har Norad gitt så mye penger til norske ikke-statlige organisasjoner. Over 1,5 milliarder kroner blir i år fordelt på 95 organisasjoner. **Av Tor Aksel Bolle**

Pengene som Norads avdeling for sivilt samfunn fordeler til norske organisasjoner i år er hentet fra hele seks forskjellige budsjettposter. Totalsummen lyder på 1,5 milliarder kroner.

Organisasjonene som får støtte har det til felles at de alle jobber med langsiktig bistand. Bortsett fra det er forskjellene mange. I den ene enden av skalaen ligger Kirkens Nødhjelp – en stor og tung profesjonell aktør med hundrevis av ansatte og aktiviteter i rundt 30 land. Norads tildeling til KNs arbeid er på nærmere 225 millioner kroner. Generalsekretær Atle Sommerfeldt og hans kollegaer får dermed den klart største sjekken.

Ildsjeler i Troms

I den motsatte enden finner vi organisasjoner som for eksempel Tanzania-prosjektet. Den er drevet av ildsjeler i lokalsamfunnet Botnhamn i Troms. Med god støtte fra lokalsamfunnet har de skaffet penger til fire skoler sørvest i Tanzania. Støtten fra Norad er i år på 50 000 kroner.

– Det er et stort mangfold blant de norske bistandsorganisasjonene, og det er noe vi vil fortsette å støtte, sier Terje Vigtel som er avdelingsdirektør i Norads avdeling for sivilt samfunn.

Trangt nåløye

Selv om Norad har en stor pengesekk, skal den fordeles på i alt 95 store og små norske organisasjoner. Over 100 organisasjoner endte denne gang opp med kun et avslagsbrev i posten.

Noe av forklaringen på de mange avslagene er at Norad er blitt pålagt å kutte ned på antallet avtalepartnere. Det er i år kun to nye organisasjoner som har fått støtte – organisasjonene Kaalmo og Alfalah. Begge er organisasjoner som er startet av folk med innvandrerbakgrunn.

Terje Vigtel,
avdelings-
direktør i Norad.

Kirkens Nødhjelp med generalsekretær Atle Sommerfeldt i spissen får klart mest støtte fra Norad i år.

FOTO: TORE MEEK/SCANPIX

– Nåløyet er nok blitt enda trangere enn det var. Ved denne søknadsrunden er det flere nye organisasjoner som har levert gode søknader, men allikevel fått nei, sier Vigtel.

Grønne vinnere

Som tidligere er det også i år særlig miljøorganisasjonene som har grunn til å være fornøyde med årets tildeling. Regnskogfondet og WWF Norge er igjen blant vinnerne. Med henholdsvis 69 og 68 millioner kroner i støtte er disse organisasjonene, som tidligere var relativt små, nå blitt betydelige norske bistandsaktører.

De er nå på henholdsvis sjette og sjuende plass på topp-ti-lista over de som får mest penger fra Norad. Noen av de andre organisasjonene som får mer penger i år enn i fjor er Kirkens Nødhjelp, Bistandsnemnda, SOS barnebyer, Right to Play og Selskapet for Norges Vel.

– Vi fortsetter å prioritere organisasjoner som kan vise tydelige resultater, et særlig viktig område er styrking av det sivile samfunnet i sør. Det gir stadig klarere utslag i tildelingen, og den trenden vil fortsette i årene som kommer, sier Vigtel.

Vigtel advarer

Samtidig advarer han mot at organisasjonene blir helt avhengige av penger fra Norad og Utenriksdepartementet.

– Vi har tatt dette mer med i vurderingen i år, det er uheldig hvis organisasjonene blir for avhengige av offentlige penger. Ikke nødvendigvis med tanke på kvaliteten på arbeidet de gjør, men mer med tanke på hva som kan skje hvis bevilgningen til organisasjonene endrer seg over tid.

Kutt i info-støtte

Norad har også fordelt støtten til organisasjonenes informasjonsarbeid.

Også denne potten er rekordstor i år – 87 millioner kroner.

Men selv om det er mer penger til fordeling enn noen gang, var det flere organisasjoner som fikk seg en ubehagelig overraskelse da de åpnet konvoluttene fra Norad. Direktoratet har nemlig i år kuttet støtten til flere organisasjoner som tidligere nærmest har hatt klippekort på infostøtte. Blant disse er LO, edruskapsorganisasjonen Forut (på Gjøvik), samt de tre store organisasjonene Norges Røde Kors, Redd Barna og Flyktninghjelpen.

– Vi stiller strengere krav til resultater og kvalitet også på dette feltet. Mange organisasjoner har i for stor grad drevet med egenprofilering for pengene de har fått fra oss. En del søknader var også for dårlige. Så vi har gitt mer til de vi mener er gode og mindre eller ingenting til de som ikke er gode, sier Vigtel. ■

toab@norad.no

Norad-støtte til norske organisasjoner

Kirkens Nødhjelp	225
Bistandsnemnda	148
Norsk Folkehjelp	128,5
Redd Barna	126
Atlas-alliansen	79
Regnskogfondet	69
WWF-Norge	68
Care Norge	65,5
Norges Røde Kors	60
Utviklingsfondet	45

De ti største mottakerne.
Alle tall i millioner kroner.

Norsk bistand til landbrukssektoren på Balkan har i liten grad bidratt til nasjonale og regionale effekter, konkluderer en ny forskergjennomgang. FOTO: MARKO DJURICA/SCANPIX

Liten effekt av bistand til Balkans bønder

Norsk bistand til landbruk i Bosnia-Herzegovina og Kosovo har ikke gitt gode nok resultater, viser en ny rapport. Nå legger Utenriksdepartementet om Balkan-bistanden. **Av Gunnar Zachrisen**

Det er Norsk institutt for by- og regionforskning (NIBR) som står bak rapporten. 115 millioner norske kroner er blitt gitt i støtte til utviklingen av landbruk og landbruksbasert næring på Vest-Balkan siden starten, men resultatene er ikke imponerende, mener NIBR.

På oppdrag fra Utenriksdepartementet har instituttet gjennomgått landbruksstøtten til Bosnia-Herzegovina og Kosovo. De norske prosjektene har pågått siden siste halvdel av 1990-tallet og har vært drevet av Jæren Produktutvikling, Selskapet for Norges Vel og Stiftelsen Sandnes-Dubrovnik. Støtten har blant annet gått til investeringer i produksjonsutstyr, opplæring og små lån.

Klart språk

Forfatterne av rapporten bruker uvanlig tydelig forskerspråk når de slår fast at «landbruket og agro-businessen i regionen ikke har blitt styrket i en slik grad at det rettferdiggjør de omfattende beløpene som er brukt».

– Det er vanskelig å se noen videre effekt av den norske bistanden på landbruk eller næringsliv på et nasjo-

nalt eller regionalt nivå. Dynamikken i prosjektene skjer nesten bare mellom prosjektene og de som nyter godt av dem direkte, sier forsker Jørn Holm-Hansen som har ledet gjennomgangen.

Han viser til at det er blitt gitt støtte til å få reist mange bygninger, men at det ikke har utviklet seg noen sterk bondenæring eller kooperativsektor.

– Vi var overrasket over at prosjektene i stor grad har gått ut på å sette opp bygninger og infrastruktur på vegne av målgruppene, sier Holm-Hansen.

Skoler og lagre

De norske pengene er blitt omdannet til blant annet skole- og lagerbygninger eller produksjonsanlegg for kooperativer. Dette er kombinert med mikrokreditt-bistand og opplæringstilbud for bønder og ledere av kooperativer.

«Det er likevel ikke mulig å konkludere at prosjektene har hatt en tydelig innvirkning på landbrukets rolle i den generelle utviklingen av Bosnia-Herzegovina og Kosovo. Det er ikke en gang mulig å si at prosjektene har hatt en tydelig virkning på de som har blitt tilgodesett direkte med mikrolån, opplæring og styrkede kooperativer,

Jørn Holm-Hansen, forsker ved Norsk institutt for by- og regionforskning

Les mer på nett

Hele rapporten: tinyurl.com/4dl3tc2

siden ingen av de tre prosjektene har klart å stimulere til framveksten av et sterkt sjikt av profesjonelle bønder», heter det i konklusjonen.

Snakket ikke sammen

Rapporten er kritisk til at prosjektene har vært rettet mot mottakere i geografisk svært avgrensede områder. I tillegg har det gjennom årene vært svært lite kontakt og samarbeid mellom de tre norske bistandsaktørene.

«For en ekstern observatør kommer det overraskende at tre norske organisasjoner, for alle praktiske formål, ikke har vært i kontakt med hverandre før helt nylig. Dette er til tross for det faktum at de arbeider med de samme typene tiltak, i samme (type) land, at de har samme bistandsgiver og bruker det samme norske ekspertmiljøet. To av organisasjonene er til og med lokalisert bare få kilometer fra hverandre ... (i Norge, red.anm.), men de verken møtes eller kommuniserer om erfaringer», heter det i rapporten.

Etterkrigsbistand

Rapportforfatterne vektlegger at innretningen av den norske bistanden har historiske årsaker. Da den norske landbruksstøtten startet opp på slutten av nittitallet, var målet å sørge for at husholdningene overlevde fra dag til dag i en umiddelbar etterkrigssituasjon. Som oftest ble prosjektene geografiske virkningsområde valgt mer ut fra forhold som hadde med

flukt og tilbakevending å gjøre – heller enn landbruksmessige og økonomiske kriterier. Dette var i tråd med prioriteringene i det internasjonale samfunnet på den tiden.

Seinere har det internasjonale samfunnet vendt seg bort fra akutt hjelp til å støtte landenes forberedelser til å bli medlemmer i EU. De norske landbruksprosjektene på sin side har beholdt en god del av nødhjelpspreget fra oppstarten, skriver rapportforfatterne.

UD vil legge om

Den kritiske rapporten om den norske landbruksbistanden til Balkan kommer samtidig som Utenriksdepartementet vurderer den framtidige innretningen av bistanden til Balkan. Om det i det hele tatt skal brukes norske midler til landbruk er et av de spørsmål som vurderes.

– Vi er i en fase hvor vi prøver å konsentrere bistanden om færre land, færre sektorer og færre partnere, sier underdirektør Tobias F. Svenningsen i Utenriksdepartementet.

Det er tidligere annonsert at Norge vil avvikle sin bistand til Kroatia, mens man trapper ned i Albania og Montenegro. Bistanden til Kosovo, Bosnia og Serbia vil bli opprettholdt.

Bak rapporten *Norwegian Support to Agriculture and Agri-Business in Bosnia-Herzegovina* står NIBR-forsker Jørn Holm-Hansen, og de lokale ekspertene Samir Muhamedagic fra Bosnia og Hysen Bytyqi fra Kosovo. ■

gunnar.zachrisen@norad.no

8 Aktuelt

■ IMPORT

7,6

milliarder kroner er verdien på landsbruksvarer som Norge importerte fra utviklingsland i fjor.

■ SØR-ASIA

Norge fordømmer drapet i Pakistan

Sahbaz Bhatti, som var minister for minoriteters rettigheter i Pakistans føderale regjering, ble 2. mars drept i et attentat i Islamabad. Bhatti var en uredd forkjemper for menneskerettigheter og minoritetenes stilling i landet.

– Jeg fordømmer drapet på minoritetsminister Sahbaz Bhatti. Med ham er en uredd talsmann for menneskerettighetene gått bort. Dette er et betydelig tilbakeskritt i arbeidet med å få et bedre styresett i Pakistan, sier utenriksminister Jonas Gahr Støre.

– Jeg oppfordrer pakistanske myndigheter til å gjøre sitt ytterste for å beskytte personer som arbeider for å styrke menneskerettighetene i Pakistan, og å rettsforfølge de ansvarlige for denne forbrytelsen. Jeg ønsker å gi uttrykk for min dype medfølelse overfor Sahbaz Bhattis etterlatte, sier utenriksministeren.

–Har tatt side i Afghanistan

Hjelpeorganisasjoner som mottar penger fra Norge eller andre Nato-land har i realiteten tatt side i krigen i Afghanistan. De kan ikke regnes som verken nøytrale eller uavhengige, mener Leger uten grenser. **Av Tor Aksel Bolle**

Når vi forhandler med lokal ledere eller representanter for ulike opprørsgrupper blir vi alltid spurt om hvor pengene våre kommer fra. Dette er noe Taliban og andre grupperinger er veldig opptatt av, sier Håkon Bolkan som er styreleder i Leger uten Grenser (MSF) i Norge.

– Blir man finansiert av en stat som deltar i krigen, som for eksempel Norge, verken er eller oppfattes man som uavhengig og nøytral i Afghanistan, sier han.

Annen agenda

Kirurgen, som selv har vært ute på en rekke oppdrag for MSF, mener det er helt naturlig at stater ønsker å bruke alle redskaper de har for å oppnå sine politiske mål.

– At stater også bruker langsiktig bistand og statsbygging for å oppnå det de ønsker er naturlig. Poenget vårt er imidlertid at nøytrale og uavhengige hjelpeorganisasjoner bør ha en helt annen agenda. Hjelpeorganisasjoner som gir humanitær nødhjelp i Afghanistan bør være langt mer påpasselige enn det mange er i dag for å unngå at de faktisk blir en del av konflikten, sier Bolkan.

I vanskelige områder

Leger uten grenser har jobbet i Afghanistan siden 1979. Men organisasjonen trakk seg ut av det krigsherjede landet da fem medarbeidere, blant dem den norske legen Egil Tynæs, ble drept i 2004.

I 2009 startet Leger uten Grenser igjen opp sitt arbeid i Afghanistan, og organisasjonen jobber i dag blant annet i den svært urolige provinsen Helmand. Svært få andre hjelpeorganisasjoner våger å operere i dette området.

– Det som gjør det mulig for oss å være i Helmand er at alle vet at vi ikke har noen annen agenda utover det å redde liv. De ulike partene vet at vi er fullstendig uavhengige, at våre penger i Afghanistan kun kommer fra private donasjoner og at det ikke er

noen føringer på hvordan vi bruker dem, sier Bolkan.

Risiko

Han mener at politiseringen og militariseringen av både bistanden og nødhjelpen i Afghanistan gjør det vanskelig for vanlige afghanere å få hjelp uten å utsette seg for risiko.

– Selv om det finnes massevis av hjelpeorganisasjoner i Afghanistan så er det stadig vanskeligere for afghanere å søke hjelp uten frykt for represalier fordi de som gir hjelp oppfattes som en del av konflikten, poengterer han.

Farlig for de sivile

Ifølge Bolkan hjelper det lite at organisasjoner omtaler seg selv som uavhengige og nøytrale hvis de ikke blir oppfattet som det. Det gjør det vanskelig og farlig for lokalbefolkningen å vite hvem de trygt kan oppsøke for å få hjelp. Pasienter blir da også tvunget til å velge side i en konflikten de fleste ikke ønsker å være en aktiv del av, mener Bolkan.

– På samme måte som vestlige land ikke ville oppfattet en organisasjon 100 prosent finansiert av Taliban som nøytral, oppfatter heller ikke opprørerne organisasjoner finansiert av sine motstandere som nøytrale eller uavhengige, sier Bolkan.

– Må velge

Lederen for Leger uten grenser i Norge mener at humanitære hjelpeorganisasjoner må gå i seg selv og ta et bevisst valg: – For å kunne gi nøytral humanitær hjelp må de verne om sin egen uavhengighet fra krigførende parter. Også fra krigførende parter som fordeler store bistandsbudsjetter, sier han og fortsetter:

– Nøytral og uavhengig hjelp er viktigere enn noen gang i Afghanistan og vi må unngå at det humanitære rommet fortsetter å reduseres. Dette dreier seg ikke om abstrakte prinsipper, men om vanlige afghaneres mulighet til å få hjelp uten å havne i livsfare, sier Bolkan. ■

toab@norad.no

Håkon Bolkan, styreleder i Leger uten grenser

Kirkens Nødhjelp: – Står

GENERALSEKRETÆR i Kirkens Nødhjelp, Atle Sommerfeldt, er oppgitt over Leger Uten Grenser påstander om at organisasjoner som mottar penger fra en krigførende part har valgt side i konflikten.

– Dette er et syn som Leger Uten Grenser står alene om, og de setter seg med dette helt på siden i den internasjonale debatten om hvordan vi best skal gi hjelp i konfliktområder. De tar ikke hensyn til verken internasjonal koordinering eller avtaleverk, sier Sommerfeldt.

Generalsekretæren er enig i at hjelpeorganisasjonene må være vaksomme overfor føringer som kan svekke deres uavhengighet, men mener Leger Uten Grenser ikke forholder seg til den komplekse situasjonen i Afghanistan.

– Det er forskjell på å drive en

ambulansorganisasjon og å drive langsiktig bistand. Vi jobber gjennom lokale partnere i Afghanistan som selvfølgelig samarbeider med lokale myndigheter, sier Sommerfeldt.

KN-sjefen sier samtidig at han synes det er uheldig at en hjelpeorganisasjon sår tvil om andre organisasjoners integritet.

Afghanistankomiteen: – Vi jobber ulikt

Daglig leder i Afghanistankomiteen Liv Kjølseth understreker forskjellene på arbeidet hennes organisasjon driver med og det arbeidet Leger Uten Grenser gjør.

– Vi jobber med utvikling, ikke med humanitær nødhjelp. Vi jobber i henhold til afghanske strategier og prioriteringer, og kan ikke kalle oss helt nøytrale eller uavhengige. Våre

■ HELSE

1

million barn er vaksinert mot meslinger i DR Kongo av Leger uten grenser i januar og februar.

■ UTDANNING

Studium med semester i Andes

Mediehøgskolen Gimlekollen vil fra kommende høst tilby studier i Interkulturell kommunikasjon der hele første semester er lagt til Bolivia og Peru. Tilbudet er unikt i Norge, mener skolen.

– Pensum vil komme til live på en helt annen måte når studiene gjennomføres mellom Andesfjellene i Peru og Bolivia, sier rektor Lars Dahle.

Etter et to ukers intensivt innføringskurs på Mediehøgskolen vil studiene foregå med base i byen Sucre i samarbeid med det nesten 400 år gamle bolivianske universitetet San Francisco Xavier.

Første studentgruppe reiser til Bolivia høsten 2011.

Som en av svært få internasjonale organisasjoner jobber Leger Uten Grenser i urolige Helmand. Bildet er fra organisasjonens sykehus i provinsen.

FOTO: LEGER UTEN GRENSER

Jakter på nordmenn

Er du en FN-entusiast med samfunnsvitenskapelig utdannelse, som snakker flere språk og liker å være på farten? Da er Cihan Sultanoglu i UNDP på jakt etter deg.

Av Ingvild Sahl

FNS UTVIKLINGSPROGRAM (UNDP) har nemlig sett seg lei på at så få nordmenn søker på stillinger i organisasjonen. Derfor var Cihan Sultanoglu, personaldirektør i UNDP, nylig på frierferd i Oslo.

For selv om Norge vil bidra med 975 millioner kroner i år, noe som gjør Norge til en av UNDPs viktigste støttespillere sammen med Nederland, Storbritannia, USA og Sverige, arbeider forholdsvis få nordmenn i organisasjonen.

Få norske søknader

I 2009 mottok UNDP 404.000 søknader på utlyste stillinger – kun 357 av disse var fra nordmenn.

– Vi er svært takknemlig for Norges støtte til UNDP. Men vi har innsett at vi har svært få nordmenn i systemet. Derfor prøver vi nå å samarbeide med Utenriksdepartementet for å nå ut med bedre informasjon om organisasjonen, gjennomføre spesielle rekrutteringsprogrammer, og kanskje utforske nye måter å få flere nordmenn til å søke på stillingene våre, sier Sultanoglu.

Taper pensjonspoeng

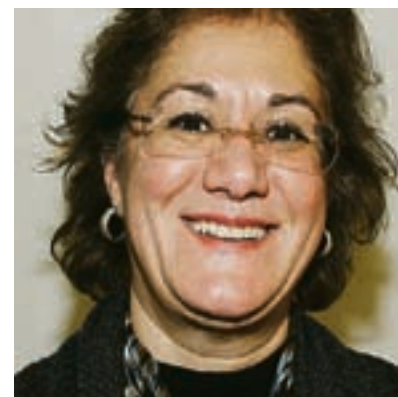
Selv om en del nordmenn søker seg til UNDP tidlig i karrieren, har det vist seg å være vanskelig å få nordmenn til å bli i FN-systemet. En av grunnene til dette kan være at internasjonale organisasjoner har dårligere ordninger for fødselspermisjoner, og at man vil stille dårligere med hensyn til pensjonsutbetalinger dersom man ikke arbeider for FN livet ut.

Sultanoglu mener imidlertid at UNDP er en svært god arbeidsgiver.

– Organisasjonen dekker kostnader forbundet med flytting, vi har godtgjørelse for forsørgeransvar, utdanningsstipender, vårt eget pensjonssystem og mødre- og fedrepermisjon. Enkelte av ordningene er nok ikke like sjenerøse som det norske systemet, men UNDP er absolutt en god arbeidsgiver, sier hun.

– Hvem er dere på jakt etter?

– Vi ser etter folk som har en interesse for FNs verdier og som er mobile. Folk som jobber i UNDP må nemlig være åpne for å flytte mellom ulike land. Språkkunnskaper er også viktig for oss, ved siden av akademis-

Cihan Sultanoglu er personaldirektør i UNDP. Hun var nylig i Norge på jakt etter nordmenn som vil jobbe i organisasjonen.

ke kunnskaper om utviklingsspørsmål, sier hun.

Erfaring fra arbeid i utviklingsland er også en klar fordel, ifølge Sultanoglu, men organisasjonen har også noen juniorekspertstillinger som er beregnet på nyutdannede på jakt etter internasjonal erfaring.

– Mange av våre stillinger krever også kapasitet til å arbeide i krisetilstander. Villighet til å tjene under vanskelige forhold, er derfor en klar fordel, sier hun.

– Vil bli mer kjent

UNDP har ingen nasjonale kvoter for ansatte, men prøver likevel å holde en balanse mellom giverland og land i sør, og mellom kvinner og menn. For tiden er det om lag 1200 fast ansatte internasjonale eksperter i UNDP.

På sin frierferd i Norge har Cihan Sultanoglu blant annet vært innom Flyktninghjelpen for å sjekke hvordan UNDP kan dra nytte av beredskapsstyrken NORCAP.

– Det viktigste vi kan gjøre er å sørge for at organisasjonen blir bedre kjent i Norge. Vi vil derfor arbeide for å nå ut med mer informasjon til universiteter og høyskoler som utdanner kandidater som er aktuelle for oss, sier hun. ■

« Vi ser etter folk som har en interesse for FNs verdier og som er mobile. »

alene om dette synet

prosjekter er forankret lokalt, og iverksettes i samarbeid med lokalbefolkningen og landsbyråd, sier hun.

Kjølseth understreker at det kan være problematisk å motta penger fra en giver hvis det er sterke føringer på hvor og hvordan pengene skal brukes.

– Eksempelvis har vi erfart at norske myndigheter ville prioritere Faryab der de norske styrkene er. Vi erfarer at det er vanskeligere å få støtte til prosjekter i fredelige områder enn i konfliktområder.

Flyktninghjelpen: – Helt uenig

Generalsekretær Elisabeth Rasmusson er helt uenig i at en organisasjon tar side i konflikten i det man mottar penger fra for eksempel fra Norge.

– Det avgjørende her er jo hvordan man oppfattes på bakken i Afghanistan. Vi blir oppfattet som uavhengige

og nøytrale på grunn av arbeidet vi gjør. Det er ingen føringer på pengene vi mottar som kommer fra mange ulike givere, sier Rasmusson.

Hun understreker at Flyktninghjelpen legger sine planer og jobber der de mener det er viktig, uavhengig av hva givene ønsker.

– Det er ikke slik at givene kommer med penger til oss og ber oss gjøre en jobb for dem. Vi legger våre planer, og så finner vi de givene som er villig til å støtte vårt arbeid.

Hun viser til at Flyktninghjelpen ble bedt av norske myndigheter om å bygge skoler i Faryab-provinsen.

– Men vi sa nei fordi det var større behov andre steder. Vi har heller ingen erfaring med at folk lokalt er veldig fokusert på hvor pengene kommer fra, de er langt mer opptatt av hva man faktisk gjør, sier Rasmusson. ■

Atle Sommerfeldt

Liv Kjølseth

10 Aktuelt

■ RETTIGHETER

Rwandas kvinner styrker sin stilling

Diskriminering og vold hører hverdagen til for kvinner i store deler av verden. Hjelpeorganisasjonen Care har tidligere kåret de verste landene i verden å være kvinne. Det vært liten forandring i disse landene siden i fjor. I anledning 8. mars-markeringen har Care derfor trukket frem land som har gjort fremskritt på ulike områder for likestilling det siste tiåret. Rwanda er ett av landene som gir grunn til håp. – Det er fremdeles store utfordringer knyttet til kvinners rettigheter i Rwanda, særlig når det gjelder kjønnsbasert vold, men vi mener rwandiske myndigheter går foran med et godt eksempel på flere viktige områder, sier Torild Skogsholm, CAREs generalsekretær.

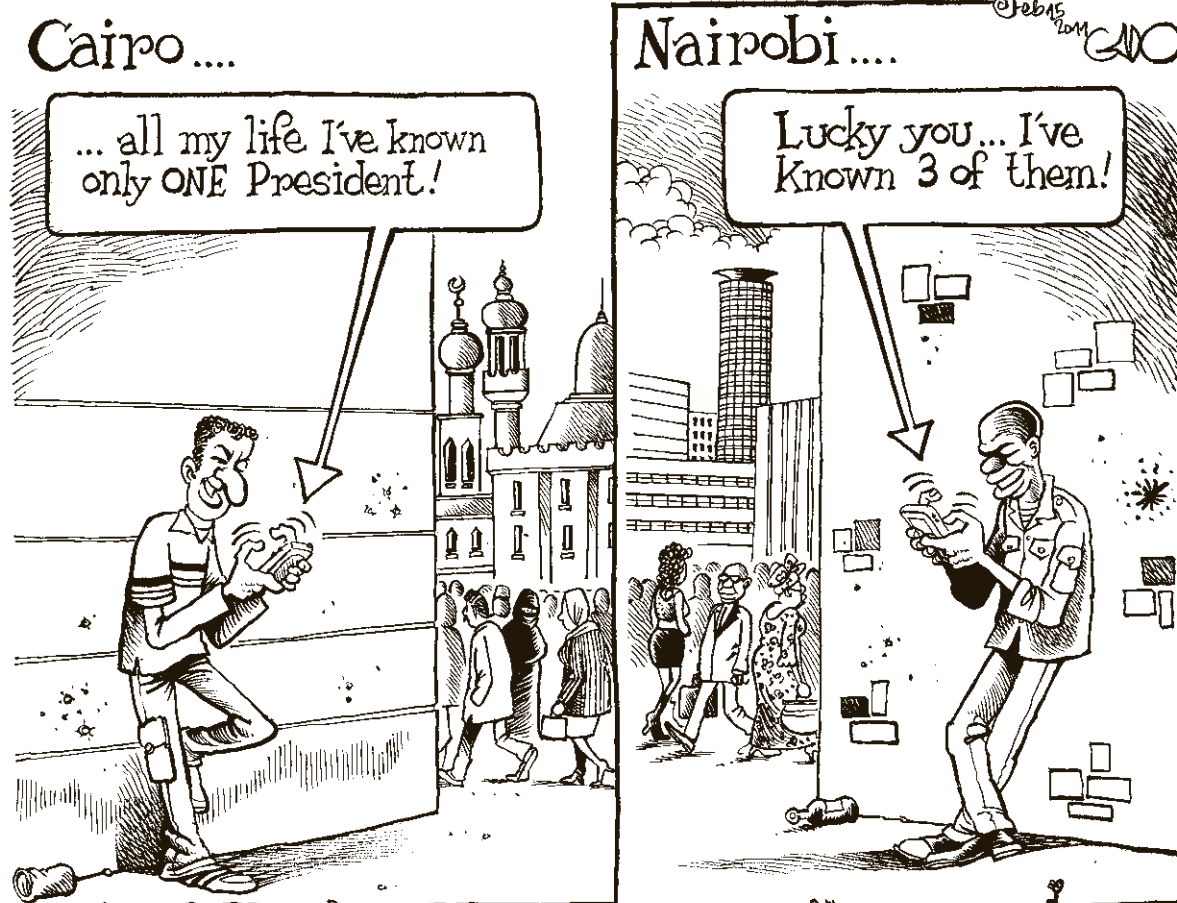
■ SOLENERGI

33

millioner kroner er Norfunds investering i ToughStuff som har utviklet et rimelig solcellepanel for utviklingsland.

Adjø, Muammar Gaddafi, Hosni Mubarak og Ben Ali. Vil folkeopprøret spre seg sørover og rense enda flere presidentpalasser for korrupte, gamle og udugelige ledere?

Av Jan Speed

Bli det en afrikansk opp

Hittil har ikke folkeopprørene i nord smittet sørover i Afrika, men givelandene bør kanskje likevel ikke være fullt så varme i sin omfavning av de såkalte «jern-presidentene».

I mange år har vestlige givere med stor velvillighet støttet opp om ulike sterke menn. Utviklingsminister Erik Solheim taler varmt om Etiopias Meles Zenawi. For få år siden var det Ugandas Museveni som var yndlingslederen til vestlige utviklingsministre. Rwandas Paul Kagame er en populær mann i London og Washington. Vestlige givere har en tendens til å gi mange av Afrikas sterke menn en legitimitet som de, i likhet med Mubarak og Ali, ikke nødvendigvis har i egen befolkning.

«Kanskje vi (bistandsgivere. Red anm.) har for mye fokus på hvorfor situasjoner forblir de samme og ikke nok på hvorfor de forandrer seg... alt for ofte fokuserer vi på strukturelle begrensninger og ikke nok på muligheter for endringer nedenfra og opp,» skriver Lisa Denney i Overseas Development Institute i London i sin blogg. Det som har skjedd i Tunisia, Libya og Egypt er en påminnelse om at gamle regimer kan falle.

Hva taler for og mot flere opprør i Afrika?

Jan Speed er Bistandsaktueltets webredaktør.

Dette taler for flere opprør:

1. Ny teknologi

Egypt har over 10 millioner regelmessige internetbrukere og Tunisia 3,6 millioner. I Nigeria er det over 44 millioner brukere av internett, mens i Kenya er det 8 millioner. Tallene på de som har mobiltelefon er enda høyere. Bruken av sosiale medier som facebook og twitter til å mobilisere folkemasser har allerede vist seg effektiv.

2. Arbeidsløshet og høye matpriser

Høy arbeidsløshet er den store fellesnevneren. I Nigeria ligger arbeidsløsheten blant unge mennesker på 60 – 80 prosent, mens den ligger på noe under 50 prosent i de fleste land sør for Sahara. Samtidig rammes en rekke land av økte matvarepriser som skyldes økt forbruk i mellominntektsland, spekulanter kjøp og salg, høye oljepriser, klimaendringer og tørke.

3. Økende utdanningsnivå

Stadig flere ungdommer skaffer seg en utdannelse, de vet hvordan det politiske systemet fungerer og hvorfor den svikter. Samtidig får de seg ikke jobb. I mange land ser de at naturres-

surser blir utnyttet, men at inntektene ikke kommer befolkningen til gode. Det er en økende politisk bevissthet. 60 prosent av alle afrikanere er under 25 år.

4. Dårlige ledere

Dårlig ledelse er Afrikas største problem. Listen av ledere som bør dyttes ned fra pidestallen kan være lang – avhengig av hvem du spør. Noen som helt klart er på listen er Zimbabwes Robert Mugabe, Swazilands kong Msawti III, Abdoulaye Wade i Senegal, Muammar Gaddafi i Libya, Isaias Afewerki i Eritrea, Sudans Omar al-Bashir, Teodoro Mbasogo i Ekvatorial Guinea, José Eduardo dos Santos i Angola. Listen kunne lett utvides med fem til ti navn til. Meles Zenawi i Etiopia har sittet ved makten siden 1995, Ugandas Yoweri Museveni har sittet i presidentstolen siden 1986 med raus støtte fra vestlige bistandsgivere.

5. Middelklassen

Fattige mennesker deltar i opprør og demonstrasjoner, men revolusjoner drives oftest fram av en frustrert middelklasse. Det er en voksende mid-

delklasse i Afrika. Det kan på sikt bli en drivkraft for politisk endring på kontinentet. Akkurat nå, med kraftig økonomisk vekst i mange land, er det ikke nødvendigvis slik at middelklassen er spesielt interessert i å gjøre opprør. Men hvis det blir nedgangstider og middelklassen rammes, kan bildet fort endre seg.

6. Store byer

Stadig flere afrikanere bor i storbyer. Bånd til tradisjonelle ledere brytes og holdninger til autoriteter svekkes. Det er også lettere å organisere motstand i byområder. En tredjedel av alle afrikanere bor i byer i dag, men innen 2030 vil over halvparten være byboere.

7. Skatteparadiser

De fleste av Afrikas korrupte ledere har trolig plassert store deler av sin formue i skatteparadiser. Dette gjør at det er lettere for dem å trekke seg fra makten. De vet at gullpensjonen er sikret. Men flere har nok notert seg at Sveits ikke lenger er det beste stedet å gjemme bort penger fordi landet nå har begynt å fryse bankkontoene til styrkede diktatorer.

■ ELFENBENSKYSTEN

2000

nye FN-soldater og to kamphelikoptere sendes nå til Elfenbenskysten i et forsøk på å hindre at den politiske krisen i landet skal utvikle seg til full borgerkrig.

■ REGNSKOG

Tillater oljeleting i nasjonalpark

Norge har satt av over 500 millioner kroner for å redde regnskogene i Kongo-bassenget, mens DR Kongos regjering åpner for oljeleting i Afrikas eldste nasjonalpark. De klarer heller ikke stanse offiserers rasing av skogen.

Opprørsgrupper beiter kveg i deler av Virunga nasjonalpark, mens offiserer fra regjeringshæren har lenge drevet ulovlig trekullbrenning. Nå har regjeringen gitt to oljeselskaper letekonsesjoner i områder nær grensen til Uganda.

Den Nairobi-baserte tegneren Gado har fulgt utviklingen i Egypt med stor interesse. Det mener han at Afrikas mange aldrende ledere også har gjort.

rørsbølge?

Dette taler mot flere opprør:

1. Borgerkrig

Arbeidsløse ungdommer er lettere å manipulere. I Zimbabwe rekrutterer det pengesterke regjeringspartiet ZANU-PF arbeidsløse ungdommer til å bli med i voldelige grupper som angriper opposisjonstilhengere. Rotløse ungdommer i flere afrikanske land øker like mye faren for borgerkrig som at de bidrar til å styrte udugelige regimer. Ungdommer rekrutteres nå av begge de politiske gruppene i Elfenbenskysten. Faren for en ny borgerkrig øker.

2. Lite samhold

I motsetning til Egypt, Libya og Tunisia er flere land sør i Afrika preget av store etniske, språklige og religiøse motsetninger. Dette vanskeliggjør en felles mobilisering. Massedemonstrasjoner i Luandas eller Kampalas gater virker foreløpig lite sannsynlig.

3. Tro på høvdingen

Mange afrikanere har fortsatt stor respekt for «den sterke mannen», og alder er et tegn på verdighet. Undersøkelser utført av Universitetet i Cape Town viser at et flertall i Sør-Afrika, som er et velfungerende demokrati, fortsatt me-

ner at «regjeringen skal passe på dem som en forelder». Samtidig betaler bare en liten del av befolkningen skatt, og det er liten tradisjon for at skattebetalerne stiller myndighetene til ansvar for tilbud og kvalitet på offentlige tjenester.

4. Militæret

I mange afrikanske land har maktpersonene sørget for at de militære er fra samme etniske gruppe og har økonomiske fordeler. I Eritrea har ledende offiserer kontroll over store deler av økonomien, det samme er tilfelle i Zimbabwe. I mange land er det ikke allmenn verneplikt, og dermed kan soldatene sjelden betraktes som folkets allierte.

5. Hjerneflukt

Presset mot flere av regimene i Afrika blir dempet av at de beste hodene forsvinner. Som følge av manglende muligheter for å skaffe seg inntekt og karriere i hjemlandet søker mange ungdommer til utlandet. Mange som ellers hadde vært ledende i arbeidet mot Mugabe-regimet har for eksempel enten flyttet til Sør-Afrika eller til Storbritannia. ■

jasp@norad.no

Kritikk av freds-
bistanden til Sør-Sudan

Støtte til fredsbygging og forebygging av konflikt har bare vært delvis vellykket.

Av Hege Opseth og Gunnar Zachrisen

SIKKERHETSSEKTORENS betydning i byggingen av en ny stat har vært for lavt prioritert, konkluderer en fersk rapport om fredsbygging og konfliktforebygging i Sør-Sudan.

Rapportforfatterne mener at bistandsgivernes planer og strategier ikke i stor nok grad har tatt inn over seg hva som er drivkreftene bak vold. Dette har bidratt til en overdreven vektlegging av offentlige tjenester som helse og utdanning på bekostning av tiltak rettet mot å bedre borgernes egen sikkerhet.

Mye våpen

De neste månedene er kritiske, mener rapportforfatterne. Ikke bare er Sør-Sudan et av de fattigste områdene i verden, det er også et område preget av hyppige konflikter og mye våpen. Skal den nye regjeringen – med støtte fra giverne – ha håp om å etablere seg som en levedyktig og legitim statlig autoritet, må den klare å redusere potensialet for vold i ulike grupper, heter det i rapporten.

«Internasjonalt engasjement kan ikke alltid håndtere eller ta skylden for konflikter som ligger dypt rotfestet i Sør-Sudans historie. Men bistand kan heller ikke betraktes som et nøytralt virkemiddel, og mange bistandsgivere har valgt feil når de har forsøkt å atskille bistand fra politisk dialog», skriver rapportforfatterne.

De mener at det må gis mer prioritet til sektorer som har å gjøre med borgernes trygghet for eget liv – sikkerhet, polititjenester og oppbygging av en rettsstat. Ikke bare er dette vik-

tig for å styrke selve statsdannelsen og gi den legitimitet blant borgerne, men det er også viktig for at statens leveranser av andre grunnleggende tjenester skal kunne skje innenfor trygge rammer.

Svært ineffektivt

Flergiverfondet i Sør-Sudan har i tidligere evalueringer mottatt kross kritikk både for bruk og manglende bruk av penger. I den nye evalueringen heter det – på den positive siden – at felles giverfond og FN-programmer har bidratt til å redusere antallet og spredningen av bistandstiltak.

Samtidig mener rapportforfatterne at mange av disse nye programsatsingene har vært «svært ineffektive». Høye transaksjonskostnader og forsinkelser i utbetalinger har bidratt til manglende måloppnåelse.

Enkelte bilaterale bistandsinnsatser har på en bedre måte bidratt til fredsbygging og konfliktforebygging. Den betydelige amerikanske bistandsinnsatsen i Sør-Sudan trekkes her fram som positiv.

Evalueringen har bestått i en analyse av planer, strategier og bistandsporteføljer – og ble fulgt opp med feltintervjuer i sju av Sør-Sudans ti delstater.

Rapporten *A Multi-donor Evaluation of Support to Conflict Prevention and Peacebuilding Activities in Southern Sudan 2005-2010* er skrevet av et britisk forskerteam under ledelse av forskeren Jon Bennett. Norge har vært blant flere givere som har samarbeidet om evalueringen. ■

I Sør-Sudan er det lange tradisjoner for at konflikter blir forsøkt løst med vold.

Landsbyen Duk Padiet er blant de som har opplevd angrep fra andre stammer. FOTO: SCANPIX

Reportasje

Det ble lys

Næringslivet taper millioner på strømkrisen i Tanzania. Men på Pemba jubler de. Øya har fått lys – med norsk hjelp. Utfordringen er at de fattigste ikke har råd til å koble seg på strømmettet.

I Tanzania: Hege Opseth

Det skrives historie på Pemba i disse dager. Ingenting vil bli helt som det var etter at en 74 kilometer lang sjøkabel sørget for at øya i Det indiske hav ble koblet til strømmettet på fastlandet i Tanzania.

Tidligere lå forurensningen fra generatorene tykk over paradisoøya. De stedene som hadde strøm fikk det fra generatorer. Nå er den svarte skyen borte, men utfordringene er mange.

Fjern drøm

– Det blir veldig mørkt når kvelden kommer, og nettene er varme, sier trebarnsmoren Jokha Mbarouk Nassur (28). Svetteperlene er tydelige der hun sitter på gulvet i det vesle huset som mannen har bygd med egne hender. Men å koble seg til strømmettet er bare en fjern drøm.

– Vi har ikke råd, sier Jokha.

Mer sikkerhet

Skal familien koble seg på strømmettet koster det om lag 470 000 tanzanianske shilling, vel 1500 kroner. Zanzibar Rural Electrification Project tilbyr nye kunder å betale for tilkoblingen i avdrag over opp til et halvt år, men det hjelper lite for de som lever på en dollar om dagen. Mesteparten av Pembas befolkning på drøyt 400 000 livnærer seg på fiske og jordbruk, og fattigdommen er stor.

Men nå gir kombinasjonen tilgang til elektrisitet og politisk stabilitet

Jokha Mbarouk Nassur (28) drømmer om innlagt strøm – men foreløpig er det for dyrt. Alt for dyrt! FOTO: HEGE OPSETH

Pemba en ny mulighet for satsing på turisme. For 400 millioner kroner fikk øya tilgang til strøm. Størsteparten av regningen er betalt av Norge.

– Du kan liste opp hva som helst, sykehus, lagring av medisin, investeringer, turistsatsing. Det er vanskelig, bortimot umulig, å utvikle et samfunn uten tilgang på strøm, sier nordmannen Knut Riise, Tanzania-veteran og leder for det nå avsluttede sjøkabelprosjektet.

– Det er en utfordring at de fattige ikke har råd til å koble seg på, innrømmer Riise og fortsetter:

– Men at områder lyslegges har en verdi i seg selv. Har et par av husene i landsbyen lys, blir det tryggere. Jeg

har tro på at folk etter hvert vil finne en måte å koble seg på – de gjør alltid det, sier Riise som har over 30 års fartstid fra i Afrika.

Redder liv

Enkelte steder ligger kabelen på 850 meters dyp i Det indiske hav. Systemet er svært avansert, vedlikeholdsfritt og vil holde Pemba med strøm i minst 25 år til. Alt avhenger av hvordan behovet på tropeøya utvikler seg. På Chake Chake Sykehus har lyden av generatoren endelig stilnet. Tilgang til stabil strøm er med på å redde liv.

– Vi er veldig glad for det. Det gjør det lettere for oss å behandle pasientene, sier overlege Sauda Kassim Omar. Ikledd en hvit legefrakk med påskriften «Agder Sentralsykehus Telemark» viser hun oss det nedslitte sykehuset. Behovene er mange.

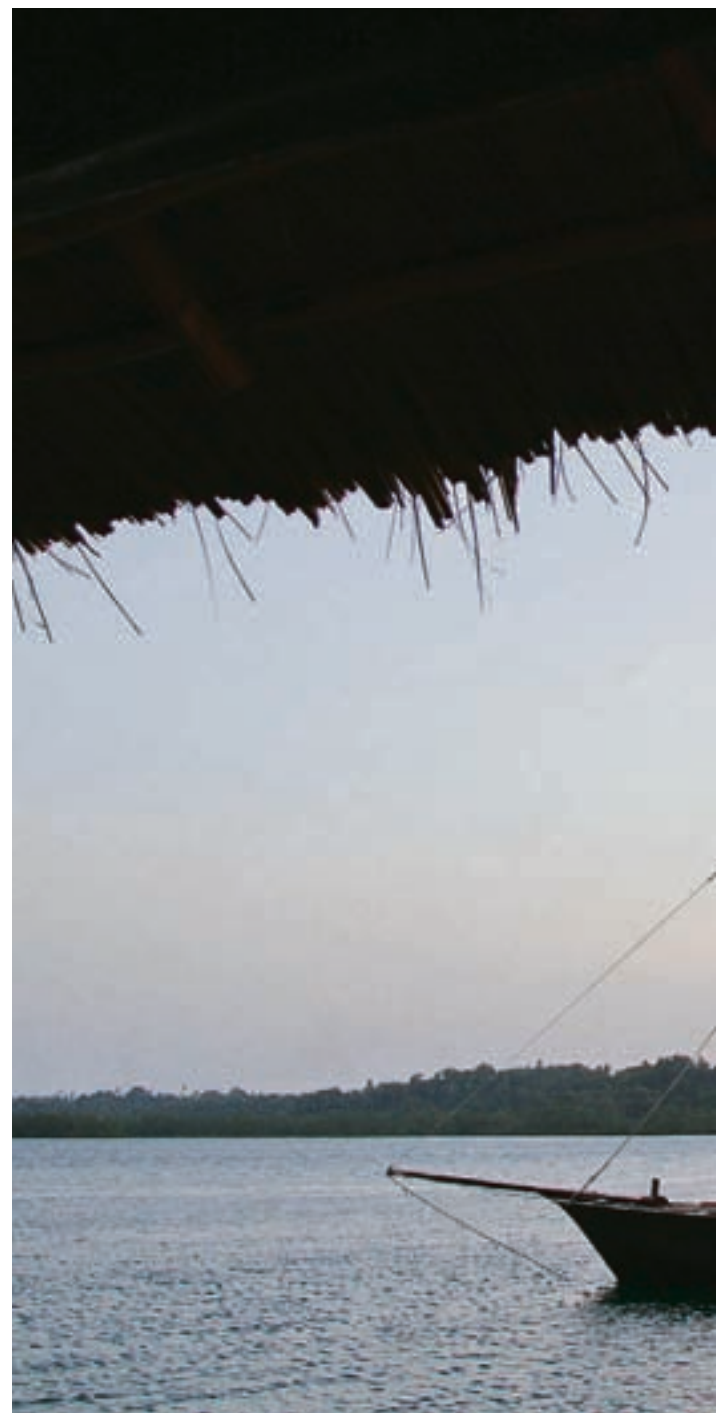
En rapport utarbeidet på vegne av den norske ambassaden i Tanzania antyder at så mye som 30 menneskeliv reddes hver måned fordi øya nå har strøm.

Uberørt

Det er vakkert på Pemba. Stedet har fremdeles et preg av det uberørte. Bare fire, fem turisthoteller er etablert. Lokalbefolkningen lever som de alltid har gjort, turister sees knapt. Men alle vet at noe vil forandre seg når øya nå har fått tilgang til stabil kraftforsyning.

– At turistene vil komme betyr utfordringer og problemer, men også mulighet til økonomisk utvikling. Det trenger vi, livet her kan være hardt for mange, sier Maulid Iddi Juma, distribusjonsingeniør i Zanzibar Rural Electrification Project.

Innbyggerne har ingen lyst til at paradisoøya skal bli som storebror Zanzibar. Der har det vært lys det siste tiåret – også det takket være en sjøkabel i stor grad betalt av norske skattepengene. Turistene elsker krydderøya. Men kombinasjonen muslimsk by, kvinner i hijab – og bikini-kedde kvinner og turister som drikker alkohol skaper fremdeles gnisninger. Det er bare et par uker siden to lokale spritutsalg ble brent ned i protest av lokalbefolkningen.

Overlege Sauda Kassim Omar forteller at livet på sykehuset er lettere etter at generatorer er byttet ut med stabil strømtilførsel. FOTO: HEGE OPSETH

– Det kan virke som om turistene ikke respekterer kulturen vår, sier selgeren Mohammed. Han går frem og tilbake på den hvite stranden og forsøker å selge skjerf til turister. Spenningene lever – samtidig som turismen står for 45 prosent av øyas inntekter. Det er en skjør balanse.

Vil ha pengesterke turister

Pemba satser derfor på turiststeder for de pengesterke og ikke bare ynglesteder for backpackere. Det jobbes med en plan for å sikre en

Strøm verden over

■ På verdensbasis mangler 1,6 milliarder mennesker tilgang til moderne energitjenester.

■ Situasjonen er spesielt kritisk i Afrika, hvor mer enn 500 millioner mennesker er uten tilgang til elektrisitet.

■ Øst-Afrika er dårligst stilt på det afrikanske kontinentet. Bare 15 prosent av befolkningen er koblet til strømmettet. Det betyr at 50 millioner husstander ikke har tilgang til elektrisitet.

■ Tanzania ligger aller dårligst an, med 7,2 millioner husstander som ikke er koblet til strømmettet.

■ Det er ikke bare tilgang, men også kvalitet som er et problem. Rwanda har flest strømbrydd per måned, 14 per husstand. Tanzania og Burundi følger tett på med 12 strømbrydd i måneden.

■ Anslagsvis 150 millioner mobilbrukere i Afrika har ikke tilgang til strøm. Det er dyrt å lade telefonen. En fattig husstand i Kenya bruker anslagsvis 0,10 – 3 dollar hver gang de lader telefonen.

KILDE: THE EAST AFRICAN, NORAD, VERDENSBANKEN – «LIGHTING AFRICA»

■ LIKESTILLING

Landene med størst kjønnslikhet er mest konkurransedyktige og har høyest økonomisk vekst»

Michelle Bachelet, leder for UN Women

■ HELSE

Mot ny helsekrise i Sør-Asia

Hjerte- og karsykdommer, diabetes, kreft og overvekt er på full fremmarsj i Sør-Asia, ifølge en ny rapport fra Verdensbanken. Selv om befolkningen blir stadig eldre, er tilgangen til helsetjenester fortsatt dårlig. Sykdommene rammer i særlig grad fattige familier, og kan også være en kilde til økt fattigdom, siden syke mennesker må betale for helsetjenestene fra egen lomme. Ifølge rapporten er hjerteinfarkt nå den ledende årsaken til dødsfall i aldersgruppen 15-69 år.

utvikling som er i harmoni med lokalbefolkningens tradisjoner. Men vil muligheter til penger få investorene til å tenke øko-vennlig? Pemba er et paradisi av korallrev, glasureblått hav og dype mangrove-skoger. Spennet fra blankt hav til tropelignende skoger er stort. I et relativt lite område er det allerede planlagt ni nye hoteller. Det er nesten en dobling av dagens eksisterende tilbud.

– Vi hadde nok ikke startet opp om ikke øya hadde fått tilgang til strøm, forteller de ansatte på nyåpnede Misali Sunset Beach.

Utviklingen bringer også andre problemstillinger. En av dem er vann.

«Det er vanskelig, bortimot umulig, å utvikle et samfunn uten tilgang på strøm»

Knut Riise, norsk konsulent og Tanzania-veteran

Ekspertene har anslått at en gjennomsnittsturist, på et femstjerners hotell, bruker så mye som 400 liter vann om dagen. For lokalbefolkningen er ikke tallet til å fatte, de lever allerede med knappe vannressurser. Samtidig er det turisme som er nøkkelen til økonomisk fremgang og større muligheter.

Leselys på skolen

Fiskeren Msallam Faki er allerede i gang med å sette opp en bygning med små bassenger hvor kreps og fersk

fisk kan sprelle inntil de blir fraktet videre til Zanzibar og fastlandet. Uten tilgang til strøm slik at sjødyrene kan holdes levende i vannbassenger, nytter det ikke å fiske mer enn det som forhåpentligvis selges. Fersk fisk holder seg ikke fersk lenge i 30 varmegrader.

– Uten strøm nytter det ikke å fiske mer enn det vi selger på en dag. Jeg har kastet mye råttne fisk, forteller Msallam.

Nå ser han for seg store muligheter.

– Jeg vil utvide. Kommer turistene hit, kan jeg slutte å å sende fangsten til Zanzibar. Det koster penger og tid, sier Msallam. Åtte menn har han i staben sin og han regner med å utvide etter hvert.

På norsk side regnes prestisjeprosjektet på Pemba som en betydelig suksess, og nå skal erfaringene tas videre på en ferd til afrikanske storbyer. Liberias hovedstad Monrovia er blant de stedene som skal lyslegges de neste årene. Opp mot 450 millioner kroner skal investeres. ■

hege.opseth@norad.no

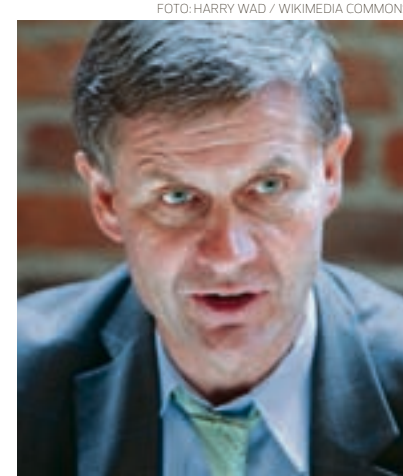

FOTO: HARRY WAD / WIKIMEDIA COMMONS

Storsatsing på energi

REGJERINGEN HAR DOBLET støtten til ren energi i 2011.

En viktig del av energi-satsingen er å få private investorer på banen.

Derfor øker bevilgningen til Statens investeringsfond for næringsvirksomhet i utviklingsland (Norfund) med 485 millioner kroner i år. I tillegg støttes ulike energiprojekter i Afrika og Asia med særlig vekt på India. Pengene går til økt produksjon av fornybar energi fra vannkraftverk og utbygging av nasjonale elektrisitetsnett.

– Energi er en absolutt forutsetning for økonomisk fremgang – enten det gjelder å lese etter mørkets frambrudd, bruke en melkemaskin eller utvikle industribedrifter. Dette er et område hvor Norge har åpenbar kompetanse, sier miljø- og utviklingsminister Erik Solheim til Bistandsaktuellet.

– Hvordan kan vi sikre at energi-satsingen ikke går på bekostning av naturen og bryter med menneskerettighetene?

– Det finnes ingen energiform som er uten vanskeligheter. Neste svaret er at man må gå inn i hvert prosjekt og se hvordan man kan minimere skadene mest mulig.

– I Tanzania har bare 15 prosent tilgang til elektrisitet, hvor mye av ansvaret må givne ta?

– Vi må ikke glemme at det har skjedd mye positivt i Tanzania. Landet ligger an til å være ett av fem land med størst økonomisk fremgang de neste fem årene. Men får ikke landet bedre energiforsyninger, vil denne positive utviklingen stoppe opp, sier Solheim.

På Pemba har strømtilgangen så langt først og fremst vært til glede for middelklassen. Solheim mener det er nødvendig å akseptere at det er slik.

– Vi skal gjøre hva vi kan for at flest mulig skal kunne koble seg på strømmettet. Men det er slik at en vei gagnar mest de som har bil, motorsykkel og sykkel. De fattigste, som bare kan gå, gagnes minst, men veien er like viktig for den økonomiske utviklingen. ■

Det ble lys! Men det er først og fremst næringslivet og middelklassen på Pemba som nyter godt av utviklingen foreløpig.

FOTO: HEGE OPSETH

Fortsetter på neste side: **85 prosent uten strøm**

14 Reportasje

■ BEDRIFTER

Flere ser sørover

I 2010 registrerte Veiledningskontoret for næringsutvikling i utviklingsland i alt 270 nye henvendelser og oppdrag. Av disse var 215 direkte bedriftsrelaterte. I tillegg ble det jobbet på vel 60 saker som var førstegangsregistrert i tidligere år. Andelen henvendelser fra norske personer, bedrifter og institusjoner er økende, fra 73 % i 2008 til 82 % i 2010. Kontoret er et fellesprosjekt i regi av Norad og Norfund.

■ MILJØVERN

Dette er en stor skandale. En 20 år lang kamp kjempet av indianere, miljøvernere, menneskerettsaktivister og eksperter er nå ett hakk

nærmere en trist avslutning»»

Lars Løvold i Regnskogfondet, om Belo Monte, som skal bli verdens tredje største vannkraftverk

85 prosent uten strøm

Bedrifter taper millioner på manglende og dårlig strømforsyning. **Av Hege Opseth**

For fastlands-Tanzania har bistand fra Norge og andre givere hatt lite å si for kraftutbyggingen som er så essensiell for å skape utvikling. Norge alene har gitt Tanzania i underkant av 14 milliarder kroner i bistand siden 1960.

85 prosent av landets innbyggere har ennå ikke tilgang til strøm. Det er byer som Dar es Salaam og Dodoma som har det meste av energiforsyningen. Men selv i landets handelssentra og en av Øst-Afrikas viktigste havnebyer er tilgangen ustabil. Strømkutt og strømrasjonering er regelen – ikke unntaket. Det er planlagte utkoblinger – som ofte varsles i dagsavisene.

Må rasjonere

I kontrolltårnet til Tasco, landets statlige strømselskap, har ingeniørene fullt opp med å følge med på hvor det er strømbrydd og hvor det er mørklagt.

– Vi klarer ikke å møte etterspørselen som stadig øker og må ty til strømrasjonering. Det er langt fram til hundre prosent dekning, sier talsperson i Tasco, Masanyiwa Mallale til Bistandsaktuelt.

Mallale understreker at det jobbes med en rekke planer.

– Blant annet er det viktig å finne den riktige balansen mellom væravhengig krafttilgang og andre alternativer, sier han.

Mallale sier det er vanskelig i dag å få givere til å finansiere bygging av kraftverk, slik Norge i sin tid gjorde i Kihansa. Kraftverket står i dag for over 20 prosent av Tanzanias kraftforsyning.

Taper millioner

På Twiga sementfabrikk i utkanten av Dar es Salaam har de lite til overs for Tasco-sjefens forsikringer om at det er mange planer som ligger på bordet.

– Vi har hørt det før, sier ledelsen oppgitt.

I løpet av ett år koster strømv-

Dagene er svette for arbeiderne på sementfabrikken. Strømkrisen gjør at det er lite lindring å finne fra den stekende heten.

FOTO: HEGE OPSETH

brydd bedriften seks-sju millioner norske kroner. De fører nøye statistikk over alle avvik og frykter at situasjonen bare vil bli enda verre. Hvert eneste strømbrydd koster store penger. Det betyr at maskiner må kjøles, varmes opp – og at alt som er i produksjon av sement i varmeovnen må destrueres.

Prishopp

– Giverne må bære sin del av ansvaret for at det har gått så galt. Hvordan kan et land som har mottatt så mye i bistand fremdeles være i en situasjon hvor bare 15 prosent av befolkningen har tilgang til strøm? spør fabrikkdirektør Pascal Lesoinne.

Tasco har nå satt opp prisen på strøm, for å møte egne utgifter. Det bidrar igjen til at andre næringslivsaktører må øke sine utgifter. Åtte av ti sementsekker som brukes på byggeplasser i Dar es Salaam kommer fra Twiga. Med økte strømpriser øker også prisen på sement.

Svett hverdag

Fabrikkdirektør Lesoinne har liten tro på at regjeringen vil finne en løsning på krisen, og tror at stadig flere store industriarbeidsplasser vil gå for private egenutbygde energiløsninger. Dette vil i så fall hjelpe dem – men ikke lokalbefolkningen. ■

hege.opseth@norad.no

Kommentar

Et land på generator

Av Hege Opseth

Jeg ble utfordret til å teste livet uten strøm. I starten var det slett ikke så skremmende. Ja vel, et par dager uten tilgang på pc og telefon, tenkte jeg. Virkeligheten sank fort nok inn.

Et liv uten strøm betyr stummende mørke etter klokken seks-sju. Det betyr varmt vann for å slukke tørsten. Det betyr netter i 30 varme-grader og ingen vifte som i det minste gir litt vibrasjoner i luften. Det betyr lite søvn. Det betyr å ikke spise noe vi ikke ser blir slaktet og dermed vet er ferskt. Det betyr lite produktive dager. Å være uten strøm betyr kort sagt: du vet ikke hva du har, før du ikke har det! Å leve uten pc og telefon, som er det første som slår oss, er knapt nok en parentes i en strømløs hverdag.

En kraftkrise – det skaper ingen overskrifter. Noen megawatt fra el-ler til – hva gjør vel det? Siden fri-

gjøringen i 1961 har en av verdens største mottakere av bistand klart å neglisjere sektoren som er vital for å skape utvikling.

Mangel på strøm har i stor grad stoppet utviklingen i Tanzania i flere tiår, forteller en rekke kilder til Bistandsaktuelt. Sammenlignet med 2000 lever 1,3 millioner flere mennesker under fattigdomsgrensen. Det har vært utvikling i noen sektorer, men saken er at enda flere er fattige i dag enn for ti år siden. Hvor mye av den manglende utviklingen skyldes en evigvarende kraftkrise?

Alt trenger strøm. Sykehus, utdanningsinstitusjoner, offentlige kontorer, fabrikk, bedrifter. Alt styres av tilgangen på energi – den gir overskudd, den gir underskudd. Twiga sementfabrikk taper mellom seks og sju millioner kroner årlig på strømkutt og strømrasjonering. Det

Hege Opseth er frilansjournalist i Bistandsaktuelt

er bare en av mange storbedrifter og fabrikk. Ekspansjon er bortimot umulig uten en mer stabil krafttilgang. Hvem investerer et sted hvor strøm ikke bare er mangelvare, men hvor den dårlige kvaliteten på strømforsyningen gir daglige problemer?

Det er femti år siden Tanzania frigjorde seg fra koloniherrn Storbritannia. Landet er pumpet fullt av bistandsmidler. Milliarder på milliarder. Som følge av politisk stabilitet og fravær av voldelige konflikter har Tanzania tiltrukket seg internasjonale givere i stor skala. Det har skjedd gjennom flere tiår. I takt med antallet givere, har korrupsjon blitt et gigantisk problem.

Samtidig har skremmende 85 prosent av befolkningen ikke tilgang til strøm den dag i dag. Selv ikke en av Øst-Afrikas viktigste havnebyer har stabil strømtilgang.

«Hvor mye av den manglende utviklingen skyldes en evigvarende kraftkrise?» »»

Hvordan kan det skje at landet står i en kontinuerlig kraftkrise? Har ikke internasjonale givere forlangt nok resultater? Er Norge en av aktørene som har gitt politikerne for stor frihet, som har latt feilprioriteringer og korrupsjon i for stor grad forme sin egen elegante dans?

På energisiden er Tanzania et generator-land. Det er dyrt. Det er forurensende og det er forbeholdt de med endel cash i lomma.

Svaret er selvsagt mer komplisert enn at giverne har skylden for alt som er galt. Men spørsmålet om hvorfor de store giverne, blant dem Norge, så lenge har kunnet sitte å se på at en av forutsetningene for å skape utvikling – nemlig kraft – mangler, er faktisk er verdt å stille.

Ja, Norge har bidratt til byggingen av Kihansi som den dag i dag er vitalt for landets eksisterende krafttilgang. Ja, Norge har bidratt til å skaffe lys til Pemba. Men om vi skal fortsette å bevilge nesten en milliard kroner til Tanzania hvert år, bør vi ikke også kunne forutsette at det på tanzaniansk side foreligger troverdige planer for å kunne øke prosentandelen av mennesker med tilgang til strøm?

Venner av den drepte David Kato sørger under begravelsen i Kampala 28. januar i år. Presten som forrettet i begravelsen benyttet prekenen til å fordømme homofili.

FOTO: MARC HOFER / SCANPIX

Farlig homoliv i Uganda

Gerald Sentongo og Chris Dolan vil videreføre kampen for seksuelle minoriteters rettigheter i Uganda. Det målet har de satt seg på tross av at en av de mest kjente homoaktivistene i landet nylig ble slått i hjel av ukjente gjerningsmenn.

Av Gunnar Zachrisen

– DET SOM HAR skjedd har gjort alle homofile i Uganda redde, og arbeidet vårt har mer eller mindre stoppet opp, sier Sentongo som leder organisasjonen Sexual Minorities Uganda (SMUG).

Den drepte, David Kato, var selv blant stifterne av organisasjonen og en av landets aller mest profilerte åpne homofile. Midt på dagen den 26. januar ble han overfalt i sitt eget hjem av en ukjent mann.

Ifølge vitner ankom drapsmannen i bil. Han var utstyrt med en jernstang som han brukte til å slå Kato flere ganger i hodet. Kato døde av skadene før han rakk å komme frem til sykehuset.

Mottok trusler

Dragnet på Kato skjedde etter at han flere ganger hadde mottatt alvorlige trusler. Truslene hadde kommet etter at han og to andre SMUG-aktivister hadde opptrådt offentlig som saksøkere mot den ugandiske tabloidavisen Rolling Stone.

Publikasjonen var saksøkt fordi den hadde oppfordret til drap på homofile, etter først å ha påstått at homofile menn drev aktiv rekruttering av barn. Under overskriften «Hang them!» trykket ukeavisen i oktober 2010 en oversikt over 100 homofile og lesbiske med bilder og privatadresse.

Ny strategi?

David Kato og de to andre saksøkerne fikk medhold i domsstolen. Avisen ble idømt en bot samtidig som den fikk ordre om å stenge.

– Dragnet på Kato har sjokkert oss alle. Etter at vi gradvis gjennom flere år hadde vunnet aksept for at en aktiv og åpen kamp for våre rettigheter var riktig strategi, leter vi nå etter veien videre. Mens noen medlemmer er sinte og vil ha en mer radikal rettighetskamp, oppfordrer andre oss til å utvise forsiktighet, forteller Sentongo.

Korstog

Ifølge de to rettighetsaktivistene skjedde det et vendepunkt i 2009. Fram til da hadde det vært en positiv utvikling med større åpenhet og aksept for seksuelle minoriteter i Uganda. Begge viser til at ytterliggående amerikanske predikanter, i

Gerald Sentongo og Chris Dolan driver rettighetskamp for seksuelle minoriteter i et land der homofili er ulovlig og kan straffes med fengsel i opptil 14 år.

FOTO: GUNNAR ZACHRISEN

mange tilfeller pinsevenner, i månedene før dette arrangerte en rekke møter rundt om i landet som ledd i et korstog mot homofili.

– Kirkeledere, enkeltpolitikere, tabloidaviser og panafrikanske tradisjonister har alle deltatt i en hetskampanje. Dette har ledet til en økning i antallet trusler, fengslinger og offentlige angrep mot homofile, sier Chris Dolan som leder det ugandiske

Refugee Law Project ved Makerere-universitetet i Kampala.

Han mener at det også har skjedd drap på homofile i flyktningleirer og etter arrestasjoner som aldri er blitt anmeldt til politiet eller der etterforskere bevisst har oversett homofobi som en mulig drapsårsak.

Lovforslag

I oktober 2009 ble det lansert et privat lovforslag i nasjonalforsamlingen som blant annet tok til orde for dødsstraff og livstidsdom for enkelte homoseksuelle handlinger. I tillegg ble det foreslått å innføre en lovfestet plikt for alle til å melde fra til politiet ved mistanke om at noen er homoseksuelle.

Politiet i Uganda uttalte 2. februar i år at de hadde arrestert den hovedmistenkte bak dragnet på David Kato, og at han hadde tilstått ugjerningen. Ifølge politiet skal han ha forklart at dragnet skyldtes personlige motsetninger dem imellom. ■

gunnar.zachrisen@norad.no

Norsk støtte

Regjeringen lanserte i 2007 en handlingsplan for kvinners rettigheter og likestilling der det også fastslås at Norge skal være en pådriver for anerkjennelse av seksuelle minoriteters rettigheter.

■ Landsforeningen for lesbiske og homofile har samarbeidet med rettighetsaktivister i Uganda i flere år, blant annet gjennom kurs om personlig sikkerhet.

■ Norge har fordømt dragnet på David Kato og oppfordret myndighetene i landet til å foreta en grundig og uavhengig etterforskning av dragnet.

■ Statssekretær Ingrid Fiskaa tok opp de homofiles situasjon i ulike møter med myndighetene og sivilsamfunnsorganisasjoner da hun besøkte Uganda i februar.

– Krev respekt for seksuelle minoriteter

Ingrid Fiskaa, statssekretær i Utenriksdepartementet

EN ÅPEN OG positiv holdning til seksuelle minoriteters rettigheter må være et krav når giverland velger seg ut partnere de vil støtte i mottakerland, mener rettighetsaktivistene Chris Dolan og Gerald Sentongo.

– Giverland som Norge bør gjennomgå sine bilaterale programmer og luke ut partnere som står for truende og homofobe holdninger, sier Sentongo.

Han mener også at giverlandene må bidra til bevisstgjøring av de ansatte i kirker som mottar utenlandsk støtte.

– Norge forventer at alle våre partnere respekterer menneskerettighe-

tene, inkludert respekt for seksuelle minoriteter, sier statssekretær Ingrid Fiskaa.

Hun viser til at dette også er et tema i den løpende dialogen med norske bistandsorganisasjoner.

Både utenriksminister Jonas Gahr Støre og hun selv har tatt opp hatklimaet mot homofile med ugandiske myndigheter.

– Det vil vi fortsette å gjøre. Det er en kompleks situasjon i Uganda hvor amerikanske evangelister har innflytelse på lokale religiøse miljøer, sier Fiskaa. ■

gunnar.zachrisen@norad.no

Tøffe damer lærer selv-forsvar

Å være kvinnelig politi i Afghanistan er ett av verdens farligste yrker. I Kabul lærer norske politifolk afghanske politikvinner selvforsvar.

I Afghanistan: Tor Aksel Bolle (tekst) og Ken Opprann (foto)

GILEZADA LØFTER batongen og slår forsiktig, nærmest prøvende. Det kommer en svak klaskelyd i det batongen treffer slagputa. Hun slår løst en gang til.

Men det er langt fra bra nok for den norske politiinstruktøren Navjot Sandhu. Hun forlanger mer kraft og mye mer aggressivitet.

– Aah – come on! Hit me harder. Hit me. Again. Again!, kommanderer hun.

Og nå begynner Gilezada å ta i for alvor. Gradvis legger hun vekk sjenansen og forsiktigheten, smelene fra slagputa som Sandhu holder blir høyere og høyere. Til slutt dæljer den spedvokste afghanske politikvinnen til så hardt og er så pågående at instruktøren begynner å rygge.

Pepperspray

– Ok, ok. You win. Very, very good, sier Sandhu.

Begge ler og puster ut.

Sandhu er en av instruktørene på kurset norske og afghanske politifolk holder for afghanske politikvinner. Opplegget er en del av politisamar-

beidet mellom Norge og Afghanistan, et samarbeid som finansieres over det norske bistandsbudsjettet. Det er tiende gang kurset, som varer i to uker, arrangeres på Politiakademiet i Kabul. Totalt har rundt 200 afghanske politikvinner lært frigjørings teknikker, bruk av pepperspray, batongbruk og skyting i løpet av de siste fire årene. De norske instruktørens rolle er ikke lenger å holde selve kurset, men å veilede de afghanske politifolkene som står for selve undervisningen.

– Formålet med kurset er først og fremst at politikvinnene som deltar skal lære å forsvare seg selv og at de skal få bedre selvtillit, forklarer politioverbetjent Håvard Fallér.

Lurte Taliban

En av de 12 kvinnene som deltar på kurset denne gangen er 28 år gamle Mariam. Hun er det man i det afghanske politiet kaller «soldat» – en helt vanlig politibetjent. Mariam har bare jobbet i politiet i ett års tid, men har allerede rukket å være med på å arrestere fire Taliban-soldater.

– Jeg hadde på meg vanlige klær og snakket til de fire mistenkte, de var ikke så vant til å snakke med en kvinne og ble veldig fokusert på meg. I mellomtiden snek mine kollegaer seg innpå dem og arresterte dem. Taliban-gutta ble ganske rasende da de skjønnte et jeg hadde lurt dem, sier hun med et smil.

– Blir du ikke redd når du er med på sånt?

– Nei. Jeg tjener landet mitt og jeg

Gizelda fra grensepolitiet dæljer til med batongen mens den norske politiførstebetjenten Navjot Sandhu instruerer.

«Jeg vil bli bedre i jobben min. Det er viktig at vi politikvinner er i stand til å forsvare oss, det lærer vi her»

Mariam, afghansk politikvinne

Fortsetter side 18

18 Reportasje

Fortsetter fra side 17

liker jobben min veldig godt. Dessuten har jeg gode kolleger som hjelper meg.

– Hvorfor tar du dette kurset?

– Fordi jeg vil bli bedre i jobben min. Det er viktig at vi politikvinner er i stand til å forsvare oss, det lærer vi her.

Farlig jobb

Å jobbe i det afghanske politiet er svært farlig. I fjor ble det drept langt flere politifolk enn vanlige soldater i det krigsherjede landet. Kvinnelige politifolk er spesielt utsatt og det har vært flere tilfeller hvor kvinner er blitt henrettet rett og slett fordi de er kvinner i politiet.

Samtidig som afghanske politi-

kvinner er ekstra utsatte, er det stort behov for flere kvinner i politiet. Bare et par tusen av Afghanistans i alt rundt 100 000 politifolk er kvinner, noe som skaper mange problemer i det daglige politiarbeidet. I det konservative afghanske samfunnet er det for eksempel ikke akseptert at menn kroppsviserer eller forhører kvinner.

Skal en gruppe politifolk foreta en husransakelse, må de ha kvinnelig politi med seg. De fleste afghanske kvinner vil også kvie seg for å snakke med en mannlig politimann om vanskelige temaer som vold i hjemmet eller voldtekt.

– For at vi skal kunne gjøre en god jobb trenger vi flere kvinnelige politifolk. Kursingen med de norske instruktørene er viktig del av dette arbeidet, sier general Khaled Malik ved politiakademiet i Kabul.

Motstand

Men selv om general Malik og andre politiledere ser behovet for flere kvinnelige politifolk er det fortsatt mange som mener det er unaturlig og galt at kvinner gjør denne type jobb. Afghanske politikvinner møter mye motstand både fra egne politikolleger, fra vanlige folk når de er ute og gjør jobben sin og i mange tilfeller også fra sine egne familier.

– Jeg har massiv respekt for den jobben de gjør, dette er tøffe damer med masse mot og styrke. Vi håper jo at dette kurset kan bidra til at de både gjør en bedre jobb og at de føler seg tryggere i hverdagen, sier politiførstebetjent Navjot Sandu. ■

Pepperspray er et viktig forsvarsmiddel for afghanske politikvinner. For mange av kursdeltagerne er det første gang de får lov til å prøve slik spray og første gang de får en boks de selv kan bruke ved behov. Bilqis (t.h.) har jobbet i det afghanske politiet i ni år.

Å legge en mann ned og ta på han håndjern er uvant for mange av kvinnene som deltar på kurset. Mange er veldig forsiktige til å begynne med. Men med litt oppmuntring og trening gjør de etter hvert jobben svært så handfast.

– For å gjøre jobben vår effektivt trenger vi flere kvinnelige politifolk, sier general Khaled Malik ved Politiakademiet i Kabul

Norsk bistand til Afghanistan i 2009

■ Total norsk bistand til Afghanistan var på 728 millioner kroner i 2009.

■ Om lag 100 millioner bistandskroner vil i år bli gitt til opplæring og avlønning av det afghanske politiet. Norge har både et bilateralt politisamarbeid med Afghanistan og støtter et FN-fond som betaler lønn og utstyr til afghanske politifolk.

■ Det er totalt 23 norske politistillinger i Afghanistan.

■ Utdanning, helse og humanitær bistand er andre viktige satsingsområder for norsk bistand.

Norske spatak mot storhogst

Utvikling i Indonesia har vært synonymt med å hugge ned skog. Nå forsøker landet å snu utviklingen – med startkapital fra Erik Solheims skogmillioner. **I Indonesia: Even Tømte**

Eivind Homme griper en spade, planter et lite tre i bakken og skuffer over jord. Den norske ambassadøren har fått et visst håndlag med treplanting den siste tida. Det norsk-indonesiske skogsamarbeidet skal stadig markeres i ulike lokale sammenhenger.

Rundt ham myldrer norske og indonesiske journalister, byråkrater og politikere, anført av Agustin Teras Narang, guvernøren i Sentral-Kalimantan. Denne provinsen er valgt ut for å prøve ut et ambisiøst, eller vågalt, samarbeid for å redusere avskoging i Indonesia.

Ble lagt merke til

Over tre år er gått siden klimatoppmøtet i Bali, der Jens Stoltenberg og Erik Solheim annonserte at Norge ville gi verden tre milliarder kroner i året i bistand til regnskogsbevaring.

Dersom man regner med utslipp fra avskoging, er Indonesia på tredjeplass i verden over de verste klimagass-forurenserne i verden – bare slått av USA og Kina. Landets utslipp vil vokse seg enda større dersom utviklingen fortsetter som i dag.

Solheim har lovet mellominntektslandet Indonesia betaling dersom landet kan dokumentere redusert avskoging fra og med 2014. Men i kulissene foregår en hard drakamp mellom sterke interessegrupper.

Peanøtter

Indonesia har store økonomiske interesser knyttet til palmeoljeplantasjer, gruvedrift, landbruk og tømmer, næringer som fører til store inngrep i skogområdene. Bistandsaktuelt har tidligere omtalt at Norge, gjennom Statens pensjonsfond utland, har store investeringer i en rekke av disse selskapene.

De norske skogpengene som skal brukes i Indonesia er peanøtter i forhold til hva de store selskapene tjener på gruvedrift, tømmerdrift og palmeoljeproduksjon. Internasjonale og lokale eksperter mener imidlertid at Solheim-pengene kan være en li-

ten gulrot, og har bidratt til å løfte beskyttelse av skogen til et høyere politisk nivå. Dessuten kan de gi en internasjonal anerkjennelse av president Susilo Bambang Yudhoyonos ambisiøse planer om å redusere Indonesias klimagassutslipp.

– Indonesia må betraktes som en slags supertanker. Det er et land med 240 millioner mennesker på 1,9 millioner kvadratkilometer, verdens største øygruppe. Da vil det ta tid å snu kursen, sier den norske ambassadøren.

Sikter høyt

Yudhoyono kunngjorde høsten 2009 at Indonesias klimagassutslipp skal reduseres med 26 prosent innen 2020. Med internasjonal støtte kunne utslippene reduseres med over 40 prosent, mente presidenten.

– Indonesias utvikling har vært sterkt knyttet til utvinning av naturressurser. Hvis du går 200 år tilbake i tid, er det akkurat det samme som dere gjorde, sier Heru Prasetyo som er nestleder i den statlige REDD+ Task Force, en tverrdepartemental gruppe som skal gjennomføre skogavtalen med Norge.

På overtid

Som en del av avtalen med Norge skulle Indonesia innføre en toårig stans i tildelingen av nye konsesjoner for skogsdrift. Moratoriet skulle innføres fra nyttår, men to måneder på overtid har president Yudhoyono fremdeles ikke gitt ordren som skal sette vedtaket ut i livet.

– Det vi forsøker å gjøre her er vanskeligere enn det som har skjedd i Brasil. Vi forsøker å endre på ting som tidligere har vært tillatt. Folk har lisenser, og lisensene er fremdeles gyldige, sier Heru.

– Har dere makten som trengs?

Heru tenker seg godt om, og svarer verken ja eller nei på spørsmålet.

– Vi har begynt på arbeidet vi skal gjøre: utarbeide en strategi, velge en pilotprovins der arbeidet skal begynne. Når du blir oppfattet som

Ambassadør Eivind Homme kan dette med treplanting.

FOTO:EVEN TØMTE

Heru Prasetyo, nestleder i gruppe som skal gjennomføre skogavtalen med Norge.

FOTO:EVEN TØMTE

å ta makt fra noen, kommer de til å protestere. Det spiller ingen rolle om de gjør jobben effektivt eller ikke. Det handler om autoritet og makt, sier han.

– Utilstrekkelig

Mens ordren om iverksettelse lar vente på seg, vokser kritikken fra aktivister som jobber for vern av skogen. Utkastet til moratorium som regjeringen jobber med gir for store innrømmelser til storselskapene, mener Greenpeace, som har fått tilgang til utkastet.

– Det foreslåtte moratoriet er utilstrekkelig. Det fortsetter å tillate papir- og palmeoljeindustrien å ødelegge Indonesias regnskoger, våtmarker og biomangfold, sier Yuyun Indradi i Greenpeace.

Indradi mener regjeringens Redd+

Task Force har vannet ut forslaget fordi de er redde for konflikter.

– Hvis dette forslaget gjennomføres vil det undergrave løftet om å kutte 40 prosent av klimagassutslippene, mener han.

Korrupsjon

Et viktig stridsspørsmål er hva som vil skje med områdene der det allerede er gitt konsesjoner for plantasjer. Det er tildelt konsesjoner for store områder som ennå ikke er tatt i bruk. Samtidig foregår det en omfattende ulovlig hogst, og skogbruksministeriet har innrømmet at korrupsjon er et stort problem. Disse kreftene vil neppe la seg underkaste et statlig vedtak, mener lokale kommentatorer. Derfor vil et moratorium i beste fall kunne gi en delvis nedbremsing av avskogingen. ■

even.tomte@gmail.com

Den økende palmeolje-produksjonen beslaglegger store områder i Indonesia.

FOTO:EVEN TØMTE

Langsommere avskoging

VERDENS SKOGER forsvinner langsommere enn før, og FNs mat- og jordbruksorganisasjon (FAO) tror verdens skogområder kan begynne å vokse igjen om noen få år. Blant annet har skogene i Europa og Nord-Amerika vokst det siste tiåret, og Kina har lansert et massivt program for gjenplantning av skog. Likevel skjer avskoging «faretruende fort», og mange av de nye trærne vil ha svak evne til å binde opp klimagasser, ifølge FAO-rapporten State of the World's Forests.

– Det er tydelige tegn på at vi kan nå en balanse om noen få år, sier FAOs assisterende generaldirektør Eduardo Rojas-Briaes til AFP.

– Men vi vil selvfølgelig fremdeles miste svært verdifull skog, og vi vil få tilbake mye dårlig skog uten stor verdi for karbonlagring, legger han til.

Organisasjonen teller 4,032 milliarder hektar skog i 2010, 5,3 millioner hektar mindre enn året før. I tiåret 1990 til 2000 forsvant imidlertid 8,3 millioner hektar i året. ■

20 Reportasje

■ NEDLASTING KN-app

Har du en lur telefon? Kirkens Nødhjelp lanserer som Norges første bistandsorganisasjon sin egen app. Gå inn i App Store og søk på «Kirkens Nødhjelp». Der finner du alt du trenger å vite om verdens urettferdighet. Samt hva du kan gjøre med det!

■ KINALÅN Milliardlån ga få jobber

Kina har gitt over 90 milliarder kroner i lån til Angola siden 2002. Over 50 kinesiske statseide selskaper og 400 private firmaer fra Kina er nå i det oljerike Angola. 70 000 kinesere arbeider i landet. Dette forteller Kinas ambassadør i Luanda, Zhang Bolun til nyhetsbyrået AFP. Men ambassadøren mener det er vanskelig å finne faglærte angolanske arbeidere, og leger og lærere til å drive skoler og sykehus som de bygger.

Disse lever farlig

Flere FN-organisasjoner lever farlig. Det får konsekvenser å ha stort byråkrati, uklart fokus, dårlig pengestyring og små resultater. Britene vraker de dårlige internasjonale organisasjonene, og i Norge vil politikere i ulike partier følge etter. **Av Jan Speed**

Viktige europeiske bistandsgivere kappes nå om å kreve mer resultater for pengene. Danmark og Sverige har allerede varslet innstramminger. Storbritannias utviklingsminister Andrew Mitchell følger etter, og foreslår nå en stor omlegging av britisk bistand.

Utgangspunktet er to omfattende rapporter om britisk bistand som ble offentliggjort i begynnelsen av mars. En av rapportene omhandler 43 internasjonale fond og organisasjoner som mottar bistand fra Storbritannia. Den andre tar for seg landets bilateral bistand til 100 land.

Britenes bistandsbudsjett er på rundt 80 milliarder kroner totalt, to og en halv ganger det norske. Den borgerlige regjeringen sier at den vil opprettholde nivået. Gjennomgangene leses nå nøye i alle giverland.

– Det avgjørende er at bistanden har fokus på å få verdi for pengene, og at vi stiller krav til at organisasjoner leverer, sier miljø- og utviklingsminister Erik Solheim. Han lover å gå nøye gjennom de britiske rapportene for å se om Norge er enig i vurderingene.

Kutter land

Innen 2016 blir det slutt på direkte bistand fra Storbritannia til 16 land. Kina, Russland, Irak, Vietnam og Kambodsja er blant landene som ikke lenger er aktuelle samarbeidsland. Mer overraskende er det at svært fattige land som Niger, Burundi og Lesotho også kuttes. 27 land vil heretter stå sentralt for britisk bistand, blant annet Afghanistan, DR Kongo, Rwanda, Zambia, Zimbabwe, Somalia og Yemen.

Vekstlokomotivet Etiopia seiler, tross kritikk for menneskerettighetsbrudd, opp som britenes største bilaterale partner. 30 prosent av UK Aid sitt budsjett skal innen 2014 ha fokus på gjenoppbygging av sårbare stater som har vært i krig. Britenes

bistandsminister sier de vil prioritere temaer som utdanning, reduksjon av barn- og mødredødelighet og bekjempelse av malaria.

Ser til London

En eventuell norsk regjering med Høyre i førersetet vil føre en bistandspolitikk tilsvarende den som nå er lansert i Storbritannia. Antall bistandsland vil reduseres og internasjonale organisasjoner som kan vise resultater vil bli prioritert.

Det opplyser Høyres bistandspolitiske talsmann, Peter Skovholt Gitmark, som henter nyttig informasjon fra de to ferske gjennomgangene som er gjort av britiske bistandsmyndigheter.

– I likhet med tidligere rapporter fra Sverige er britenes oppdaterte rapport av stor interesse. Vi ønsker å vri norsk bistand for å gjøre den mer effektiv, sier stortingsrepresentant Gitmark.

Samtidig påpeker han at Høyre stadig kritiserer regjeringen for at alt for mange land mottar norsk bistand.

– Med en slik spredning blir effektiviteten i bistanden og kontrollen med hvordan midler blir brukt vesentlig lavere, sier Gitmark.

Små prosjekter

– Erik Solheim, det kommer stadig kritikk av at antall land (132 land) som mottar norsk bistand bare øker. Er det aktuelt å kutte i antall land?

– Jeg tar den kritikken med stor ro. I mange av disse landene dreier det seg om små prosjekter drevet av for eksempel en misjonsorganisasjon. Det er ingen stor gevinst å kutte ut disse landene, sier Solheim.

Han legger merke til at den borgerlige regjeringen i Storbritannia øker støtten til Etiopia.

– Norske konservative sier nei til å støtte Etiopia. Britene støtter Etiopia fordi de ser at landet får til utvikling og leverer, sier Solheim.

– Britene og vi tenker veldig likt

om behovet for å ha fokus på sårbare stater og stater som har vært i konflikt, understreker Solheim.

Vurdering

DFID har vurdert om internasjonale bistandsorganisasjoner kan vise til resultater som står i forhold til bistandspengene de får, og om de oppfyller målsetningene for britisk bistand.

Flere av disse organisasjonene får betydelige bidrag fra det norske bistandsbudsjettet. 48 prosent av det norske bistandsbudsjettet går til multilaterale organisasjoner.

Når flere organisasjoner nå mister eller får redusert støtten fra London er det over 500 millioner kroner mer til fordeling på de andre.

– Vi har allerede gjort en del tilsvarende i Norge og redusert støtten til noen FN-organisasjoner som ikke leverer, blant annet FAO og UNIDO. Britenes gjennomgang er fornuftig, og de har gjort en veldig imponerende innsats ved å ta en kritisk gjennomgang av land og FN-organisasjoner, sier Solheim. Britiske myndigheter orienterte Utenriksdepartement om sine vurderinger i forkant av offentliggjørelsen.

– Det er også aktuelt for oss å redusere støtten til flere organisasjoner og øke støtten til andre, sier Solheim.

Jobber med det samme

Høyres Gitmark er sterkt kritisk til det han mener er en ekstrem grad av dobbeltarbeid mellom FN-organisasjoner.

– Dette går på bekostning av effektivitet, sier han.

– Vi har allerede foreslått en kontinuerlig gjennomgang av alle de multilaterale organisasjoner som mottar norsk bistand. Vi vil fordele penger etter resultater og vri pengene bort fra de som ikke fungerer godt nok. Dette gjelder i aller høyeste grad FN-organisasjoner, sier Gitmark til Bistandsaktuelt. ■

« Vi har allerede redusert støtten til noen FN-organisasjoner som ikke leverer »
Erik Solheim, utviklingsminister

■ NYE MEDIER

« I land med stor tilgang til mobil og internett er bruddene på menneskerettigheter langt færre enn i land hvor det er TV, radio og fasttelefoner som råder medielandskapet.

Professor Indra de Soysa ved NTNU i Trondheim

■ MEXICO

Flykter fra narkovold

Minst 230 000 personer er blitt drevet fra sine hjem i Mexico på grunn av volden til narkotika-bandene i landet. 31 000 personer er drept siden 2006. Rundt halvparten av de 230 000 som har flyktet har reist til USA, mens den andre halvdel er på flukt i sitt hjemland. – Vi er svært bekymret over at den narkotikarelaterte volden i Mexico har drevet nesten en kvart million mennesker fra sine hjem. I tillegg til å bekjempe narkotikatraffikk og vold, er det viktig at nasjonale myndigheter og det internasjonale samfunn tar ansvar for å gi sivilbefolkningen den beskyttelse og hjelp de har rett til og trenger, sier Elisabeth Rasmusson, generalsekretær i Flyktninghjelpen.

Kandeh K. Yumkella (UNIDO), Irina Bokova (Unesco) og Jacques Diouf (FAO) leder organisasjoner som risikerer store bistandskutt framover. Slakt i en britisk gjenomgang får ringvirkninger for FN-organisasjoner som ikke har orden i regnskapene eller oppnår resultater.

FOTO: UNPHOTO

Slik fungerer de multilaterale

Her er britenes vurdering av ulike FN-organisasjoner, utviklingsbanker og internasjonale fond. Dette er organer som også får store overføringer fra Norge. Derfor forteller vi deg også størrelsen på norsk bistand til de samme organisasjonene.

De beste

Disse vil trolig få økte bevilgninger.

FNs barnefond (Unicef)

■ Arbeider godt i sårbare stater og har tiltak for å redusere administrasjonskostnader.

Norsk bistand: 1,03 mrd kroner

Det globale fondet mot aids, tuberkulose og malaria

■ Har bidratt til å redde 5,7 millioner liv. Bør forenkle prosesser for å kunne sette i gang raskere.

Norsk bistand: 450 millioner kroner

Den globale vaksinealliansen GAVI

■ Spiller en avgjørende rolle i arbeidet mot barnedødelighet, er innovativ og har gode resultater.

Norsk bistand: 1 mrd. kroner

Det internasjonale utviklingsfondet i Verdensbanken

■ Flink til å spre bistand til steder der behovene er størst.

Norsk bistand til flere Verdensbanken organer: 814 millioner

Den internasjonale røde korskomiteen (ICRC)

■ Har god ledelse og adgang til sårbare befolkningsgrupper.

Norsk bistand: 57 millioner kroner (2009)

De gode

Britene stiller krav om ytterligere reformer.

FNs utviklingsfond (UNDP)

■ Organisasjonen har en sterk ledelse og reformvilje, men resultatene varierer.

Norsk bistand: 855 millioner kroner

FNs nødhjelpskordinator (OCHA)

■ Lærer av evalueringer og er blitt effektiv i humanitære krisesituasjoner.

Norsk bistand: 442 millioner kroner (2009)

Den afrikanske utviklingsbanken

■ Har fokus på infrastruktur og godt styresett i afrikanske land. Har ambisiøse utviklingsplaner.

Norsk bistand: 500 millioner kroner

FNs høykommissær for flyktninger (UNHCR)

■ Spiller en avgjørende rolle i konflikt-situasjoner. Store forbedringer i organisasjonen.

Norsk bistand: 290 millioner kroner

Den internasjonale ordningen for innkjøp av legemidler (UNITAID)

■ Har klart å få til kraftig reduksjon i medisinerpriser, men har dårlig resultatstyring.

Norsk bistand: 145 millioner kroner

FNs matvareprogram (WFP)

■ Verdens største humanitære organisasjon med god logistikk og beredskap.

Norsk bistand: 145 millioner kroner

De middelmådige

Støtten videreføres, men det stilles samtidig krav for om forbedringer.

Verdens helseorganisasjon (WHO)

■ Viktig rolle innen global helse, men har uklare systemer og kontroll.

Norsk bistand: 20,4 millioner kroner

FNs miljøprogram (UNEP)

■ Jobber bra i partnerskap med andre FN-organer, men bør bli mer effektiv.

Norsk bistand: 100 millioner kroner

FNs aidsprogram (UNAIDS)

■ Kostbar og tungdrevet administrasjon, men spiller en viktig koordinerende rolle internasjonalt.

Norsk bistand: 165 millioner kroner

FNs befolkningsprogram (UNFPA)

■ Gode familieplanleggingsprogrammer, har høye administrasjonskostnader.

Norsk bistand: 347 millioner kroner

De dårlige

Bevilgningene blir redusert. Hvis ikke organisasjonene gjør omfattende forbedringer mister de støtten om to år.

FNs organisasjon for ernæring og landbruk (FAO)

■ Mangler fokus, er byråkratisk og har dårlig pengestyring.

Norsk bistand: 12,1 millioner kroner

FNs organisasjon for undervisning, vitenskap, kultur og kommunikasjon (UNESCO)

■ Alt for få resultater å vise til, dårlige målesystemer og byråkratisk ledelse.

Norsk bistand: Flere mindre poster

International Organization for Migration (IOU)

■ Ujevne resultater og har begrenset kostnadsstyring.

Norsk bistand: 2 millioner kroner

De dårligste

Storbritannia stanser direkte overføringer til disse organisasjonene:

UN Habitat

■ Ingen tegn på at organisasjonen har styring på utgifter eller fokuserer på områder der de kan få mest gjennomslag.

Norsk bistand: 87 millioner kroner

Den internasjonale arbeidsorganisasjonen (ILO)

■ Faller utenfor fokusområdene for Storbritannia. Har kompleks organisasjonsform.

Norsk bistand: 11,3 millioner kroner

FNs industriutviklingsorganisasjon (UNIDO)

■ Få programmer i de fattigste landene.

■ Norsk bistand: 40 millioner kroner (2009).

KILDER: UK AID MULTILATERAL AID REVIEW 2011
STATSBUDSJETTET 2011 REGULERE BIDRAG. NOEN ORGANISASJONER FÅR PENGER FRA FLERE POSTER I BUDSJETTET.

22 Reportasje

■ STATSLEDERE

De beste og de verste

Statsministeren på øya Mauritius, Navinchandra Ramgoolam, er Afrikas beste leder, mens Eritreas president Isaias Afwerki er på bønn. Det er den kenyanske Nation Media Group og bladet som har laget The African Presidents' Index. Avishuset påpeker at mange tegn viser at Afrika er på rett vei. Nyinvesteringer strømmer til, inntektene i mange land øker.

– Stadig flere mennesker argumenterer med at Afrika har et stort problem å løse – ledelse, skriver The East African.

■ SKATTEPARADISER

3,8

millioner kroner er Oljefondets investering i SABMiller. Bryggeriet anklages for å bruke skatteparadiser for å unngå å betale skatt i Afrika.

Helsesjef i hardt vær

Korrupsjonsavsløringer har ført Michel Kazatchkine og Det globale fondet inn i sin hittil største krise. 4,1 milliarder kroner står på spill. Klarer han å gjenopprette tilliten blant giverne?

I Sveits: Ingvild Sahl

Jeg hadde på ingen måte sett for meg dette, sier Michel Kazatchkine og rister på hodet.

Som leder for det Globale fondet for bekjempelse av aids, malaria og tuberkulose har den franske legen lagt bak seg noen av de vanskeligste ukene i fondets ni år lange historie. I oktober avdekket fondets eksterne kontrollorgan at 34 millioner dollar, i underkant av 0,3 prosent av midlene fondet så langt har distribuert, var misbrukt i prosjekter i Djibouti, Mali, Mauritania og Zambia. Ved hjelp av alt fra falske kvitteringer til fiktive konferanser har penger som skulle gått til livreddende medisiner og myggnettinger, funnet veien ned i private lommer til ansatte i afrikanske helseministerier. Fondet stoppet utbetalinger, og et tosifret antall personer ble pågrepet og tiltalt for bedrageri. Samtidig ble detaljert informasjon om korrupsjonssakene publisert på fondets nettside. Under styremøtet i desember i fjor følte

fondet at de fikk støtte fra giverne for måten de hadde håndtert saken på, og trodde de kunne legge det hele bak seg. Mer feil kunne de ikke tatt.

Skandaleoverskrifter

For det var først tre måneder etter offentliggjøringen, da det internasjonale pressebyrået AP slo opp saken med fete typer, krydret med det Kazatchkine selv karakteriserer som «overdrivelser, feilaktige fremstillinger og falske antagelser» at problemene virkelig tårnet seg opp. Tyskland, Spania, Danmark og Irland besluttet å fryse støtten til fondet. Sverige, som allerede i oktober hadde bestemt seg for å avvente nye pengeløfter, fikk ingen hastverk med å legge penger på bordet. Og konservative politikere i USA, som lenge hadde lengtet etter en mulighet til å kutte i bistandsbudsjettet, kunne bare gni seg i hendene av begeistring. Med drahjelp fra journalister fra den konservative TV-kanalen Fox News, som karakteriserte hendelsen som «den potensielt største korrupsjonsskandalen i det 21. århundre» – fikk bistandsskeptiske republikanere flertall i Representantenes hus for å kutte støtten til fondet med 450 millioner dollar.

Siden har Michel Kazatchkine og resten av staben ved fondets hovedkvarter i Genève sett seg nødt til å legge alt annet på hyllen for å drive brannslukking.

– Frustrerende

– Når det er krise er det krise. Så til en viss grad skjønner jeg at jeg ikke får gjort så mye annet enn å arbeide med dette om dagen. Samtidig kan jeg ikke legge skjul på at jeg har mine frustrasjoner, sier Kazatchkine, og vrir seg på stolen.

– Over 95 prosent av alle våre helsearbeidere ute i felten gjør en ærlig og samvittighetsfull jobb hver dag for å redde tusenvis av liv. Sett i det lyset, føles dette litt meningsløst, innrømmer han.

Mest frustrert er han over at de siste ukenes basketak ikke har blitt

håndtert der slike saker skal håndteres – i styret. I stedet har giverlandene løpt direkte til sekretariatet med trusler om å holde tilbake penger og kutte i overføringene. Ifølge Kazatchkine er dette et steg tilbake til den tiden da det var giverlandene som ga – og derfor bestemte, mens utviklingslandene var plassert på sidelinjen som passive mottakere.

– Det er ikke slik det skal fungere i det 21. århundre. Og dette er ikke i Det globale fondets ånd. I vårt styre er 50 prosent av representantene givere, mens resten er det vi kaller iverksettere, altså privat sektor, sivilsamfunnet og lokale styresmakter. Landene i Sør føler nå at giverlandene på ny behandler dem som mottakere og potensielle tyver. Jeg frykter at måten dette har blitt håndtert på skader det unike partnerskapet vi har prøvd å bygge opp, sier han.

Innenrikspolitisk spill

At ingen av opplysningene som kom frem i AP-artikkelen burde overraske giverlandene, setter, ifølge Kazatchkine, de siste ukenes oppstyr i et enda mer uforståelig lys. Enten har landenes styreprerentanter sovet i timen. Eller så er det noen der ute som bruker skandaleartikkelen som et verktøy i det innenrikspolitiske maktspillet,

hevder han. Teorien blir langt på vei bekreftet i den tyske avisen Die Welt. Ifølge avisen har den tyske utviklingsministeren Dirk Niebel benyttet anledningen skandaleoppslagene ga ham til å hevne seg på Angela Merkel, som ved forrige budsjetttrunde tvang ham til å gå med på store overføringer til fondet.

Det globale fondet er ingen lettvekt i det globale helselandskapet. Det kanaliserte to tredjedeler av den internasjonale finansieringen til bekjempelse av tuberkulose og malaria, og støtter mer enn halvparten av de fire millioner menneskene som mottar medisinsk behandling for aids. Dersom Tyskland gjør alvor av trusselen om å kutte 274 millioner dollar i overføringene til fondet, og republikanerne får gjennomslag i Senatet på kutt på 450 millioner dollar, frykter fondet at 113 000 liv helt unødvendig kan gå tapt i 2012.

– Best i klassen

Michel Kazatchkine har hele tiden holdt fast på at fondet har de beste rutinene i bransjen når det kommer forebygging av korrupsjon. Likevel har det eksterne granskningsorganet (OIG) som avdekket pengemisbruket vært kronisk underfinansiert. I fjor ble 43 tilfeller av potensielt betydelige finansielle tap ikke undersøkt på grunn av manglende kapasitet, ifølge OIGs egen

Det globale fondet for bekjempelse av aids, tuberkulose og malaria

■ Ble etablert i januar 2002 etter initiativ blant annet fra G-8, for å sørge for en betydelig økning av ressurser for å nå tusenårs mål 6 om å bekjempe aids, tuberkulose og malaria.

■ Fondet har så langt utbetalt 13 milliarder dollar (om lag 74 milliarder kroner) til prosjekter i 145 land.

■ Norge har gitt 375 millioner kroner årlig til fondet i perioden 2008–2010.

■ I statsbudsjettet for 2011 er det foreslått en årlig økning til 450 millioner kroner fram til 2013. Det betyr at Norge de neste årene vil gi 1,4 milliarder kroner.

■ Korrupsjonsavsløringene har ikke fått konsekvenser for Norges bidrag.

«Over 95 prosent av alle våre helsearbeidere ute i felten gjør en ærlig og samvittighetsfull jobb hver dag for å redde tusenvis av liv. Sett i det lyset, føles dette litt meningsløst»

■ ÅPENHET

Statoil best

Statoil er best i klassen av 44 internasjonale og nasjonale oljeselskaper til å offentliggjøre hva de betaler til myndighetene i landene de opererer i. Men mange selskaper holder tallene for seg selv. Dette går fram av rapporten The 2011 Promoting Revenue Transparency in Oil and Gas Companies, utarbeidet av Transparency International og Revenue Watch Institute.

■ FLYKTNINGER

Her jeg står på grensen mellom Libya og Tunis og ser titusener av flyktninger som rømmer fra volden, så innser jeg at dersom ikke verdenssamfunnet griper inn, risikerer vi en humanitær tragedie >>

Joseette Sheeran, leder for Verdens matvareprogram (WFP)

Vil rapportere om korrupsjon

Bistands-Norge blir innkalt til utviklingsminister Erik Solheim for å diskutere en årlig korrupsjonsrapport. Flere organisasjoner offentliggjør allerede i år korrupsjonsrapport for første gang.

Av Hege Opseth

– ØKT ÅPENHET, nøye kontroll og god forvaltning er avgjørende for å skape gode resultater i bistanden. Engasjement og forslag til hvordan vi kan forbedre oss er bare positivt. Jeg vil invitere organisasjonene til et møte for å diskutere ulike sider ved forslaget om en årlig korrupsjonsrapport, sier Erik Solheim til Bistandsaktuell.

Det er Høyre-politikere som har fremmet forslaget om en årlig korrupsjonsrapport. Kirkens Nødhjelp har allerede i flere år fulgt praksisen som er foreslått.

– Arbeidet fram mot og offentliggjøring av en slik rapport har tjent oss godt, sier generalsekretær Atle Sommerfeldt.

Flere organisasjoner har delvis fulgt Kirkens Nødhjelps sitt eksempel og offentliggjort saker som omhandler mislighold.

– Vi har bestemt at vi vil publisere en slik rapport for året 2010, sier mediesjef Jon Martin Larsen i Norges Røde Kors.

Tror på virkning av korrupsjonsrapport

Når Flyktninghjelpen offentliggjør årsrapporten for 2010 senere i år, vil de også for første gang inkludere en korrupsjonsrapport.

– Norsk Folkehjelp offentliggjorde saker som angikk mislighold i resultatrapporten for 2009 og vi planlegger en tilsvarende rapport for vårt arbeid i 2010, sier kommunikasjonssjef Tor-Henrik Andersen.

Også Strømmestiftelsen og Care har antikorrupsjonsarbeid på dagsordenen.

– Vi er positive til forslaget og har allerede grunnlaget for å offentliggjøre en slik rapport, sier generalsekretær Øyvind Aadland i Strømmestiftelsen.

Vil ha risiko-forståelse

Men offentliggjøring av korrupsjonsrapporter er ikke uten utfordringer, noe også Solheim trolig vil diskutere med ledelsen i bistands-Norge. Organisasjonene Bistandsaktuell har snakket med etterlyser også forståelse for risikoen ved å arbeide i områder med krig og konflikt og at det er viktig å komme frem til felles kriterier.

Norsk Folkehjelp mener at feilrapportering er en av de største utfordringene

– Skulle det vise seg at det ikke er hold i de påstandene som framsettes i rapportene, så vil det kunne svekke rettsikkerheten til de som er involvert, påpeker Henriksen i Norsk Folkehjelp. ■

hege.opseth@norad.no

rapport. Samtidig har granskningsorganet bare rukket å undersøke 33 av 145 land hvor Det globale fondet opererer. Fondet vil nå doble OIGs budsjetter.

– Kommer ikke tiltaket for sent?

– Selv om OIG spiller en kritisk rolle, må dette sees i sammenheng med fondets totale og svært strenge kontrollmekanismer. Vi har fire runder med finansiell kontroll før det eksterne organet kommer inn, og i de fleste tilfellene blir korrupsjon avdekket av de lokale kontrollmekanismene. Vi har nulltoleranse for korrupsjon. Men det betyr ikke at vi har nulltoleranse for risiko, sier Kazatchkine, og understreker at fondet opererer i de fattigste og mest korrupsjonsutsatte land i verden. Å eliminere risiko fullstendig, vil være det samme som å avslutte programmene i flere av disse landene.

Krav om mindre byråkrati

Fondet har likevel bestilt en full gjennomgang av rutine sine når det kommer til korrupsjon, og har varslet at de vil foreta endringer i områder som er særlig utsatt for pengemisbruk, blant annet trenings- og undervisningsprogrammer. Samtidig er fondet under press fra givene for å forenkle tildelingsprosessen slik at pengene kommer raskere ut til dem som trenger dem.

– Jo raskere ressursene kommer

ut, jo bedre er det. Derfor er vi i gang med en reformprosess som vi håper skal gjøre fondet mer effektivt og mindre byråkratisk. Samtidig, når 0,3 prosent av pengene viser seg å være misbrukt, roper givene etter mer kontroll, mer revisjon og flere undersøkelser. Balansen er, som du skjønner, svært vanskelig, sier han.

Vil redde 20 millioner

Midt i alt oppstyret er fondet i ferd med å stake ut en ny strategi fram mot 2016. Styret vil øke ambisjonene om antall liv som skal reddes fra 7 millioner til 20 millioner.

– Vi ønsker å ha spesifikke og ambisiøse mål for de tre sykdommene, samtidig som vi vil se på områder hvor vi kan utvide mandatet vårt. Styret vil blant annet vurdere hvordan vi i større grad kan påvirke mødrepedbarns- og barnehelse utover det vi allerede gjør i dag, sier han.

Men først må fondet gjenopprette tilliten hos givene, noe Storbritannia nylig ga dem god drahjelp til. Departementet for internasjonal utvikling (DFID) utpekte fondet til en av ni internasjonale organisasjoner som kan vise til svært gode resultater og derfor vil motta økt støtte i fremtiden. ■

Michel Kazatchkine, direktør i Det globale Fondet for bekjempelse av aids, tuberkulose og malaria, er frustrert over all tiden han i det siste har brukt på anklager om korrupsjon og mislighold.

FOTO: INGILD SAHL

Les mer om DFIDs gjennomgang på side 14–15

ingvild.sahl@norad.no

Bistands-Norge vil ha korrupsjonsrapporter, viser en rundspørring. Flere organisasjoner offentliggjør allerede i år en slik rapport – uavhengig av Høyres forslag. FOTO: HEGE OPSETH

Økonomi

Utfordrerne som kan ta over verden

De kommer fra utviklingsland og de driver med alt fra IT-tjenester til tungmetaller. Snart kan de utkonkurrere de vestlige markedslederne.

Av Even Tømte

DET INTERNASJONALE konsulent-selskapet Boston Consulting Group har identifisert hundre selskaper fra de nye vekstøkonomiene som kan forandre verden. I løpet av få år kan disse 'globale utfordrerne' bli verdensledende på sine felt.

– Disse selskapene har vært de skjulte motorene i verdensøkonomen de siste årene, skriver BCG i en rapport som nylig ble offentliggjort.

Selskapene på konsultentselskaps liste er en variert gruppe. Mange driver med olje og energi, entreprenørvirksomhet eller metaller og råvarer. Noen driver med tjenester eller informasjonsteknologi. Et par har sterke merkevarer og retter seg mot forbrukermarkedet. Mens de fleste kinesiske selskapene er halvstatlige bedrifter som driver med råvarer og industriproduksjon, er det flere kunnskapsbedrifter og gründere blant de indiske. Det de har til felles er en kraftig vekst og kampvilje om lederskapet i nye markeder.

– Det har skjedd mye de siste ti årene, og utviklingen skyter fart på en veldig synlig måte. Da den britiske

overklassen kom til India, kjørte de Jaguar. Nå er Jaguar kjøpt av indiske Tata. Den økonomiske makten flytter seg østover, sier Torger Reve, professor i strategi og internasjonal konkurransevne ved Handelshøyskolen BI.

Oppkjøp og vekst

Selskapene har i snitt vokst med 18 prosent i året, og har hatt en årlig fortjenestemargin på 17 prosent siden årtusenskiftet. Nå driver flere av dem med aggressive oppkjøp av både vestlige selskaper og landområder og naturressurser i Afrika.

– Da de japanske selskapene slo igjennom i vesten på 1980-tallet, kom de med produkter som biler og elektronikk. Kineserne kommer med penger og kjøper opp våre bedrifter. Det mest synlige eksempelet i Norge er China National Bluestars oppkjøp av Elkem, sier Reve.

Konsulentene i BCG ser fem trender som preger gruppen av utfordrerne:

Kineserne kommer. Kinesiske konstruksjonsselskaper bygger infra-

Ratan Tata, styreleder i den indiske Tata-gruppen, og David Smith, administrerende direktør i Jaguar Land Rover. Tatas overtakelse av Jaguar og Land Rover ble stående som et symboltunge bilde på at økonomisk makt flytter seg østover.

FOTO: AP/RAJANISHKAKAD, SCANPIX

Les mer på nett

Hele rapporten: tinyurl.com/5rc7yza

struktur, kraftverk og bygninger over hele verden. Kineserne konkurrerer på pris og kompetanse, og har et konkurransefortrinn i at de får politisk og finansiell støtte fra den kinesiske staten. Verdien på utenlandskontrakter med kinesiske selskaper har vokst med 29 prosent årlig det siste tiåret.

Rush etter ressurser. Utfordrerne jakter på naturressurser som kan drive videre vekst. Konkurransen er hard. Oppkjøpsraten blant selskaper som driver med naturressurser er langt høyere enn i økonomien forøvrig.

Globale konglomerater. Flere av utfordrerne er store konserner med fingrene i en rekke ulike bransjer. Fremst blant disse er den indiske Tata-gruppen, som driver innen både kjemi, IT og kommunikasjonsteknologi, forbruksvarer, biler og stålproduksjon. Meksikanske Grupo Alfa, tyrkiske Koç Holding og Sabanci Holding og brasilianske Camargo Corrêa Group, Odebrecht Group og Votorantim Grøuper er andre viktige konglomerater.

Globale merkevarer. Mange selskaper går fra å være leverandører av varer som selger under en vest-

lig merkevare til i stedet å bygge sin egen merkevareidentitet i vestlige markeder. Andre har allerede sterke merkevarer i sine hjemmemarkeder og forsøker å spre dem til flere land.

Partnerskap. Utfordrerne inngår oftere strategisk samarbeid med hverandre enn med etablerte multinasjonale selskaper. De er også i stand til å forhandle med vestlige selskaper fra en sterkere stilling enn tidligere.

Nye stormakter

Er utviklingslandene i ferd med å innhente Vesten? Ikke helt. BCGs liste uttrykker en betydelig økonomisk maktforskyvning i verden, men veksten er ikke jevnt fordelt.

Over halvparten av selskapene kommer enten fra Kina eller India. I tillegg er en del selskaper fra Brasil, Mexico og Russland representert. Totalt er selskaper fra 16 land på lista. De fleste av dem regnes som mellominntektsland av Verdensbanken.

Bare fire av selskapene kommer fra Afrika, tre av dem fra Sør-Afrika.

– Kina og India er de nye stormakterne. At man også finner selskaper fra land som Indonesia, Tyrkia og Thailand på listen, er begynnelsen på noe større. Samtidig ser vi at de virkelig fattige landene ikke er

De nye gigantene

Her er noen av selskapene vestlig næringsliv må se opp for de nærmeste årene:

■ **Tata Group:** Indisk konglomerat som blant annet driver med biler, programvare, te, klokker, stål, kjemi og energi. Sysselsetter nesten 400.000 mennesker i 80 land.

■ **Indofood:** Indonesisk ferdigmat-selskap, blant verdens største nudelprodusenter. Nesten 70.000 ansatte.

■ **China National Offshore Oil Corporation:** Kinas tredje største oljeselskap,

heleid av den kinesiske staten. Opererer i en rekke land i Asia, Afrika og Amerika.

■ **Lenovo-gruppen:** Verdens fjerde største produsent av datamaskiner, deleid av kinesiske myndigheter. Kjøpte i 2005 PC-divisjonen av amerikanske IBM, inkludert merkevaren Thinkpad.

■ **Magnesita Refratarios:** Brasiliansk leverandør av råvarer og ildfaste materialer til stål- og sement-industrien. Opererer i Nord- og Sør-Amerika, Europa og Asia.

■ STATLIGE INVESTERINGER

Investerer i skatteparadis

Det statsstøttede investeringselskapet Argentum har investert i 27 fond i skatteparadisene Jersey og Guernsey. Om lag 45 prosent av Argentums kapitalbase var ved utgangen av 2009 investert i skatteparadis.

Stortinget har ikke vært kjent med investeringene, skriver VG.

– Jeg mener vi ikke trenger kapital i Norge, som har behov for å gjemme seg bort. Dette rimer i hvert fall dårlig med hva regjeringen sier om skatteparadis, sier Frp-talsmann Christian Tybring-Gjedde til avisen.

■ IMPORT

7,6

milliarder kroner er verdien på landbruksvarer som ble importert fra utviklingsland til Norge i løpet av 2010.

En kinesisk arbeidsleder styrer byggingen av en militærforlegning i Guinea Bissau som Kina har gitt i gave. FOTO: AP/SCANPIX

– Kina gir Afrika nye muligheter

Kinas inntog i Afrika må ikke møtes med store pengeoverføringer fra vestlige givere. Gode og innovative næringslivsprosjekter er viktigere enn bistand eller mer kapital. **Av Jan Speed**

Martyn Davies er direktør for China Africa Network.

FOTO: JAN SPEED

DETTE SIER investeringsrådgiver og Kina-ekspert Martyn Davies. Sørafrikaneren var nylig hovedtaler på Næringslivets bistandskonferanse i Oslo. Martyn mener Kina gir Afrika store muligheter. Og at land som Sør-Afrika nå betrakter Kina, India og Brasil som viktigere politiske allierte og framtidige handelspartnere enn Europa.

– Kina er Afrikas største handelspartner og den største långiveren. Kina er også størst på finansiering av infrastruktur og kanskje den største privatinvestoren i Afrika, sier Davies.

Han avviser at Kina har en sentralstyrt ny-kolonialistisk plan for Afrika.

– Den vanligste form for kinesisk engasjement i Afrika er engasjementet til de store statlige bankene og selskapene. På den annen side har du en stor gruppe med mikroentreprenører som griper mulighetene som ligger i internasjonale markeder. I hver eneste småby i Afrika finner du kinesiske kjøpmenn eller restauranter. Den tredje og nye trenden er inntoget av de forholdsvis store private kinesiske selskaper uten statlige bindinger. Å tro at Kina har en sentralstyrt Afrika-offensiv er nonsens, sier han.

– Hva er motivet bak det statlige kinesiske engasjementet i Afrika?

– Det har vært en forskyving fra olje til industrialisering og eiendom. Kina har ingen ønsker om politisk kontroll i Afrika, de har en sterk kapitalistisk målsetning. Ressurssikker-

het var viktig i begynnelsen, spesielt sikring av oljetilførselen til Kina. I økende grad har de utvidet engasjementet til å innbefatte solide mineraler, sier Davies.

Han viser til at den kinesiske utviklingsbanken begynt å finansiere industrialiseringen av Afrika gjennom de økonomiske utviklingssonene som de har etablert i Afrika. Kina outsourcer nå produksjon til Afrika.

– Kritikere i Vest sier at Kina plyndrer Afrika for ressurser?

– Det er bare tull. Valg av ord er viktig. Å plyndre innebærer at noe blir stjålet, at det ikke blir betalt for. Afrikas ressurser må utvinnes. Kina etter spør disse varene. Det er kontinentets store mulighet. Afrikas vekst støttes av Kinas behov for råvarer. ■

jasp@norad.no

representert, sier Reve.

Han mener Afrika derimot er et interessant mål for selskaper som vil sikre seg kontroll over viktige naturressurser som mineraler, olje og jordbruksområder.

– Men om dette vil føre til god økonomisk utvikling i Afrika er vanskelig å si.

Middelklassen

Nye, store markeder er i ferd med å utvikle seg i Afrika, Latin-Amerika, deler av Øst-Europa og Sørøst-Asia. Byene og middelklassen er i kraftig

vekst. Mange av utfordrerne har bygget seg opp nettopp ved å selge til middelklassen i sine hjemmemarkeder, og står godt rustet til å ta med seg disse erfaringene over landegrensene. Samtidig vil de ta opp kampen mot vestlige selskaper på hjemmebane.

– Det er landene med størst økonomisk vekst som også får flest ut av fattigdom. Derfor er Kina og India modeller for økonomisk utvikling, som bringer langt flere ut av fattigdom enn bistand har gjort, mener BI-professoren. ■

Landene med flest selskaper på lista

Martyn Davies

■ I 2010 valgt som Young Global Leader av World Economic Forum

■ Administrerende direktør for rådgivningsfirmaet Frontier Advisory som spesialiserte seg på nye markeder.

■ Professor i økonomi ved Universitetet i Pretoria.

■ Direktør for China Africa Network og skriver bok om Kinas økonomiske engasjement i Afrika.

26 Meninger

Opprøret i Tunisia og andre nordafrikanske land bør inspirere til mer tenkning om demokratistøtte i bistanden, mener Vidar Helgesen. **Se kronikken nedenfor**

Meninger

Debatt:

Om statlig finansiering av sivilsamfunn

Av **Arnfinn Nygaard**

AVHENGIGHET AV STATLIG støtte kan utvilsomt ha uheldige sider, slik Asle Toje hevder i siste nummer av Bistandsaktuelt (1/2011), men på det utviklingspolitiske området er hovedproblemet at statens støtteordninger siden starten har gjort organisasjonene til kanal for norsk bistand i stedet for å fremme et utviklingspolitisk relevant sivilsamfunn.

Ifølge Bistandsaktuelt mener Toje at bistandsorganisasjonenes økonomiske avhengighet av staten både er et demokratisk problem og uheldig for kvaliteten på norsk bistand. Jeg

tror Toje i betydelig grad overdriver frykten for denne type uheldige konsekvenser av statlig støtte og avhengighet i dagens Norge, samtidig som han overser det viktigste: at sivilsam-

«Økt avhengighet av det private giver- og innsamlingsmarkedet vil gi betydelig mindre politisk handlingsrom enn statlig støtte»

funnets fremste potensial i det internasjonale utviklingssamarbeidet ikke ligger i rollen som bistandsaktør og tjenesteleverandør.

Egeninteressen og de statlige støtteordningene har her trukket i samme retning og i stor grad bidratt til å forme sivilsamfunnet og den folkelige opinion innenfor en velledighetstradisjon (fremme givervilje og økt bistand) mer enn innenfor en politisk tradisjon (fremme god utviklingspolitikk). Denne innretningen av den statlige støtten, ikke støtten i seg selv, har etter mitt syn: 1) svekket sivilsamfunnet som kritisk, demokra-

Arnfinn Nygaard, daglig leder i RORG-samarbeidet

tisk aktør på det utviklingspolitiske området her hjemme og 2) vært uheldig for kvaliteten på og resultatene av norsk utviklingspolitikk (ikke begrenset til bistand!) ute.

Støtten til frivillige organisasjoners opplysningsarbeid om sentrale og aktuelle Nord/Sør- og utviklings-spørsmål i Norge har bidratt til å rette opp noe av dette, ikke minst etter at både regjeringen og et bredt flertall på Stortinget i de senere årene har understreket organisasjonenes rolle som «vaktbikkjer» i utviklingspolitikken. Uten en slik bred politisk enighet om at staten

Kronikk:

Tid for demokratisatsing – også i bistanden

Av **Vidar Helgesen**

TO OBSERVASJONER om demokrati-bølgen som nå skyller over den arabiske verden og så langt har dratt to presidenter med seg:

For det første, demokratirevolten har skjedd helt uten internasjonal hjelp – eller rettere sagt: den har skjedd til tross for massiv internasjonal støtte til de autoritære regimene som nå er historie. Det internasjonale samfunn har i praksis i årevis holdt oppe den arkitektur av politisk og sosial ekskludering og undertrykkelse som kjennetegner mange arabiske stater.

For det andre, oppstanden dreier seg først og fremst om demokrati og mindre om materiell utvikling. Det som forente befolkningen i Tunisia og Egypt på tvers av generasjoner, levestandard, politisk og religiøs tilhørighet var kravet om frihet, verdighet og retten til å påvirke sin egen skjebne.

Det internasjonale samfunn kan trekke adskillige lærdommer her – også når det gjelder synet på utvikling. Det siste tiåret har den internasjonale bistandsagendaen vært en monomani av fattigdomsbekjempelse. Med milleniumsmålene som alle tings målestokk har bistanden mer og mer blitt

«Menneskelig utvikling dreier seg ikke bare om økonomisk utvikling»

en teknisk øvelse i økonomisk og sosial kvantifiserbarhet. Hensynet til demokrati og nasjonale politiske prosesser i samarbeidslandene har tilsvarende blitt skjøvet til side. Det er her nok å notere seg hvilke afrikanske regjeringssjefer som i dag regnes av bistandsgivere som de mest vellykkede pådrivere for utvikling og sikkerhet: dyktige administratorer er de definitivt, men overbeviste demokrater? Legg til at Kinas inntog i Afrika har gjort at lydhørheten hos mange statsjefer for krav om demokrati og menneskerettigheter har blitt mindre. Ergo har det vært ganske hensiktsmessig å plassere demokrati et stykke ned på den internasjonale agenda.

Men så viser det seg altså at demokrati er på agendaen likevel: på vanlige folks agenda. Det viser seg igjen at menneskelig verdighet ikke bare dreier seg om levestandard. Menneskelig utvikling dreier seg ikke bare om økonomisk utvikling. Egypt og Tunisia har ikke gjort det så aller verst det siste tiåret når det gjelder milleniumsmålene, men den store mangelen har vært politisk frihet.

Hva har så dette med bistand å gjøre, kan man spørre. Bistand kan da ikke skape politisk frihet. Demokrati må komme innenfra. Korrekt. Men det må også økonomisk utvikling. Det er nasjonale politiske valg som betyr mest for et lands utvikling. Nettopp derfor bør bistanden engasjere seg langt mer med aktører i na-

Vidar Helgesen, generalsekretær i International Institute for Democracy and Electoral Assistance (IDEA)

KRONIKK

Politiske institusjoner og prosesser bør få en langt større plass i den gjenværende levetiden for internasjonalt utviklings-samarbeid, skriver Vidar Helgesen.

sjonale politiske prosesser. De siste tyve årene har bistand betydd gradvis mindre og mindre for økonomien i lav- og middelinntektsland. Investeringer, handel og hjemsending av penger betyr desto mer. Dette betyr i sin tur at nasjonale politiske veivalg i disse landene blir stadig viktigere for landenes utvikling. I løpet av de neste tyve år er det ikke usannsynlig at bistandsepoken ebber ut. I et slikt perspektiv bør politiske institusjoner og prosesser få en langt større plass i den gjenværende levetiden for internasjonalt utviklingssamarbeid.

Et bærende prinsipp i dagens bistandsarkitektur, som den tegnes i Paris/Accra-agendaen, er nasjonalt eierskap. Et annet bærende prinsipp er ansvarsutkreving (accountability). Ettersom demokrati må bygges innenfra og essensen av det er at borgerne stiller maktverne til ansvar, skulle demokrati dermed være i hjertet av bistanden. Men nei.

Et nøkkelspørsmål er: hvem har ansvar og overfor hvem? I den grad nasjonalt eierskap i bistanden er en realitet overhodet, blir det forvaltet på regjeringnivå i samarbeidslandet. Den dominerende ansvarsrelasjonen består mellom samme statsmakt på den ene side og giverregjeringen(e) på den andre. I bunnen ligger oftest en i det vesentlige giverdrevet strategi for fattigdomsreduksjon som begrenser spillerommet for nasjonale demokratiske prosesser.

Mye av bistanden dreier seg da vitterlig om støtte til godt styresett, kan det anføres. Ja visst. Men i grove trekk retter denne seg mot offentlig forvaltning på den ene siden, sivilsamfunnet på den annen. Den vier knapt oppmerksomhet til det viktige politiske samfunn mellom borgerne og statsmakten: politiske partier og parlamenter. Det er dette som er navet i det demokratiske maskineri.

Hvis man ønsker å forholde seg til politiske prosesser, kan man ikke unngå å engasjere seg med politiske partier: de er politikeres viktigste vei til makt. I prinsippet utgjør politiske partier en bro mellom borger og stat, med parlamentet som bærende konstruksjon. En kjernefunksjon for politiske partier er å omforme folks forventninger til politiske programmer og deretter føre politikken ut

→ Følg debattene på nett: www.bistandsaktuelt.no

nett Birger Fredriksen skriver om UD's kapasitet til å kvalitetssikre norsk bistand. Behovet for kvalitetssikring øker, men kapasiteten minker, mener Fredriksen som selv har erfaring fra norsk forvaltning, FN og Verdensbanken.

nett Astrid Thesen Tveteraas og Jens B. Aune skriver om hvordan landbruket i Sahelonen i Afrika kan tilpasses klimaforandringer.

nett Stefan Norris og Fredrikke Kilander, skriver om hvordan norsk bistand bør styrke demokratiet og kreve sivil medbestemmelse når det gjelder store prosjekter. De tar eksempel fra Uganda og oljeutvinningen som planlegges der.

skal «finansiere sine kritikere» kan statlig støtte lett føre til servilitet og politisk ensretting. En fersk studie utført for RORG-samarbeidet viser at Norge her synes å stå i en særstilling i forhold til de fleste andre land i Europa, der Tojes kritikk muligens kan være mer relevant enn her?

Min andre innvending er rettet mot det Toje og andre synes å fremme som alternativer til statlig støtte og avhengighet. – Høyere egenandel vil gjøre organisasjonene mer uavhengig av staten og mer lydhøre i forhold til sine private givere

og medlemmer, sier Maria Østerhus Lobo i Civita til Bistandsaktuelt. Problemet i Norge er imidlertid at økt avhengighet av det private giver- og innsamlingsmarkedet normalt vil gi betydelig mindre politisk handlingsrom enn statlig støtte. Dersom målet er å fremme et samfunnsengasjert og politisk relevant sivilsamfunn, som kan fungere som «motmakt og korrektiv» til staten (slik Toje tar til orde for), er jeg derfor redd krav om økt egenandel, gjennom gaver, sponsormidler, innsamlede midler og lignende, vil virke mot sin hensikt.

Debatt: Feil fra Toje

Av Rolf A. Vestvik
STATSAVHENGIGHET gir dårligere bistand, sier Asle Toje til Bistandsaktuelt. Toje tar opp et svært viktig tema, men er ikke nyansert og baserer dessverre sin argumentasjon på faktafeil.

NORSKE hjelpeorganisasjoner får gjennomsnittlig flere statlige midler sammenlignet med hjelpeorganisasjoner i andre land, og Asle Toje har rett i viktigheten av å sette fingeren på og undersøke potensielle svake punkter i et slikt finansieringssystem. Men dersom Tojes foreløpig upubliserte rapport baserer seg på argumentene han har lagt frem til Bistandsaktuelt nr 1, 2011 kan den ikke ses på som et seriøst bidrag til debatten.

Toje sier at Norad og hjelpeorganisasjoner lever i et klientforhold som har berøvet Norge for et reelt sivilsamfunn på bistandsfeltet, og begrunner dette med et eksempel uten forankring i virkeligheten. Han påstår at bistandsorganisasjonene har vært «stille» når det gjelder bruk av bistandsmidler på flyktingers opphold i Norge. I intervjuet med Toje sies følgende:

«Han (Toje) mener det er enkelt å finne eksempler på at organisasjonene ikke fungerer som den vaktbikkja de burde være. – Det skapte forbløffende lite debatt at norske myndigheter

brukte store summer på flyktinger i Norge over bistandsbudsjettet». Dette er direkte feil. Flyktinghjelpen, Røde Kors, Norsk Folkehjelp, Kirkens Nødhjelp og Redd Barna har et stort engasjement rundt denne saken. Vi har skrevet flere brev til ministre og Stortinget. I tillegg har dette vært tatt opp i høringer med Stortingets Forsvars- og Utenrikskomité de siste fem år. Saken har også vært et hovedtema i pressemeldinger og andre kommentarer. Flyktinghjelpen har publisert i forbindelse med statsbudsjettene.

VI KJENNER OSS heller ikke igjen i Tojes andre argument at norske bistandsorganisasjoner ikke er kritiske nok i forhold til Norges politikk i Afghanistan. Flyktinghjelpen har hatt en klar prinsipiell linje i forhold til Afghanistan og har i en lang rekke utspill kritisert norske myndigheter og det internasjonale samfunn for måten Afghanistan håndteres på og negative konsekvenser for sivile. Vi har stått på barrikadene for å forhindre at norske myndigheter og det norske forsvaret skulle åpne for og videreutvikle humanitær bistand i regi av de norske soldatene i Afghanistan. Utover dette finnes det en rekke eksempler på at Flyktinghjelpen har vært sterkt kritisk til norsk utenriks- og bistandspolitikk.

Rolf A. Vestvik, leder av Samfunns- og informasjonsavdelingen i Flyktinghjelpen

(Innlegget er forkortet. Red.)

Demonstrasjonene i den arabiske verden viser at folk er opptatt av mer enn materiell utvikling. Bistanden bør i større grad bidra også til demokratisering, skriver Vidar Helgesen. Bildet er fra Marokko.

FOTO: ABDELJALIL BOUNHAR/SCANPIX

i livet med konkrete resultater for folk flest.

Dette er prinsippet. I praksis er politiske partier ofte organisatorisk svake, politisk idéfattige, mannsdominerte, eliteorienterte, korrupte. Parlamentene blir deretter. Slike svakheter gjør at politiske partier og parlamenter blir bryssomme å inkorporere i bistandssamarbeidet. Men å engasjere seg med partiene og parlamentene burde ansees som desto viktigere av nettopp den grunn, ettersom et demokrati ikke kan funksjonere uten. I dagens bistandsarkitektur blir imidlertid partienes og parlamentenes grunnleggende funksjoner i beste fall ignorert, i verste fall undergravd.

Det er behov for å omforme utviklingsbistanden: å demokratisere bistanden gjennom å involvere partier

og parlamenter i bistandsarkitekturen. En slik omforming vil være krevende: mottagerregjeringer vil ikke uten videre verdsette en mer aktiv involvering av parlamenter i diskusjoner og beslutninger om hvordan bistandsmidlene skal brukes. En slik omforming vil også være krevende for giverne fordi den ikke nødvendigvis vil bidra til økt bistandseffektivitet snevert forstått. Mye kan sies og blir sagt om parlamenter, men effektivitet er ikke den vanligste merkelappen. Men når det gjelder å bygge nasjonalt demokratisk eierskap av et lands utvikling og for ansvarsutkraving overfor regjeringer, har ingen kommet på noen bedre modell. Det er derfor folk i Tunisia og Egypt nå med tårer i øynene snakker om å få velge et parlament som er deres eget.

Gados verden

Tanzanianeren Godfrey Mwampembwa, bedre kjent som Gado, er en av Afrikas mest profilerte karikaturtegnere. Han tegner blant annet for den uavhengige kenyanske avisen Daily Nation.

28 Bakerst

Gatas
parlament

Av John Mokwetsi, Harare

I DET SISTE har prisen på bensin vært ekstra høy i Zimbabwe. En liter koster nå om lag 1,35 amerikanske dollar. Mange mener at bensinen er så dyr på grunn av korrupsjon og underslag i det statlige oljeselskapet National Oil Company of Zimbabwe. Nylig ble det avslørt at minst 35 millioner dollar trolig er blitt underslått i selskapet. Uansett – høye bensinpriser er en av grunnene til at jeg har tatt bussen til jobben i del ganger i det siste. Det har vært svært interessant. Hvis du virkelig vil vite hva vanlige folk mener om politikk, økonomi og dagliglivets prøvelser så er en overfylt zimbabwisk buss det rette stedet å oppholde seg.

Bussturen her forleden startet med at avgangen ble forsinket. Slett ikke uvanlig, men forsinkelsen den-

Sett fra SØR

John Mokwetsi er journalist i The Standard i Zimbabwe. Han er bosatt i Harare.

ne gangen kom av at det gikk rykter om at ungdomsmilitser fra Mugabes parti, Zanu PF, stoppet alle busser på vei inn til Harare og sjekket om de om bord hadde medlemskort i Zanu PF.

De som ikke kunne vise fram partikort var i trøbbel.

Diskusjonen startet på bussen.

– Skal dette ingen ende ta? De som startet maset om et valg i au-

gust er i ferd med å bringe oss tilbake til 2008 da militsene banket opp folk, butikkene ikke hadde varer å selge og skolene var stengt, sa sjåføren.

Internasjonal
helt i kamp mot
skurkerolle

Han har opplevd både å få Nobels fredspris og å få sparken fra Grameen Bank. Det stormer rundt mikrofinansens far. **Av Hege Opseth**

MUHAMMAD YUNUS startet kampen mot fattigdom under den store hungersnøden i Bangladesh i 1972, og endte opp med Nobels Fredspris i 2006. Ingen annen bangladesher hadde tidligere vunnet en så viktig utmerkelse. Han var hele landets helt. I dag er han langt mer omstridt.

Verden over har mikrofinans blitt et verktøy for å bekjempe fattigdom. De fleste evalueringer som er gjort gir organisasjoner som Grameen bank en betydelig del av æren for at millioner av mennesker i landet har fått et bedre liv de siste par tiårene. Men effektene er omstridt, og virkeligheten mer nyansert enn de rosenrøde skildringene som ofte har kommet i vestlige medier.

Lite lån, stor effekt

Det var kvinnene i landsbyen Jobra som var den spede starten på det som alle i dag kjenner som Grameen Bank.

«Det som gjorde at jeg i dag gjør hva jeg gjør var en kvinne som laget en stol av bambus. Hun fortalte at hun kun fikk noen få øre i overskudd,» har Yunus selv fortalt.

Flettet stoler

Kvinnen var Sufia Begum. Hun flettet og solgte stolene til en mellommann som forsynte henne med bambus og beholdt det aller meste av fortjenesten. Når oppgjøret var overstått, satt hun igjen med omkring fem øre for en dags arbeid.

Muhammad Yunus ville finne ut hvor mye penger den fattige kvinnen trengte for å bli kvitt mellommannen og selv stå for innkjøp og salg av. Landsbyen hadde 42 kvinnelige stolmakere, og beregningen var enkel og overraskende: 42 kvinner kunne bli selvstendig næringsdrivende for 150 kroner. Yunus lånte dem pengene. I det øyeblikket ble Grameen bank og mikrokreditt født i det som er ett av verdens fattigste land.

Men nå er fredningstiden tilsynelatende over – både for mikrofinansnæringen og for Yunus.

Visjoner

Det var NRK-Brennpunkts dokumentar «Fanget i mikrogjeld» som ga kritikere av mikrofinans ammunisjon i Norge. Men diskusjonen i Bangladesh har vært annerledes. Den har

HVEM?

- Muhammad Yunus
- Fredsprisvinner
- Stifter av Grameen Bank

hatt et sterkere personfokus: Med søkelyset direkte rettet mot Muhammad Yunus, mannen som ble født 28. juni 1940 i Chittagong som den gang var en del av India.

Et Fulbright-stipend ledet ham til USA og Vanderbilt University, Nashville Tennessee. Universitetsmiljøet engasjerte og stimulerte sterkt, men den blodige frigjøringskrigen mot Pakistan i 1971 førte Mohammad Yunus hjem til fedrelandet med høye idealer og store ambisjoner.

Høyt priset

Mannen som nå har passert 70 år har etter det mottatt 61 internasjonale

priser, i tillegg til 27 æresgrader og 15 spesialpriser.

«Min erfaring fra arbeidet i Grameen Bank har gitt meg tro – en urokkelig tro – på menneskers skaperevne. Det får meg til å tro at mennesker ikke er født til å lide under sult og fattigdom. Jeg tror – dypt og fast –

«Jeg tror – dypt og fast – at vi kan avskaffe fattigdommen i verden – om vi vil»

På de overfylte bussene i Zimbabwe diskuteres alt mellom himmel og jord, forteller journalist John Mokwetsi. FOTO: SCANPIX

Billett-kontrolløren hans nikket samtykkende.

– Ja, på den tiden måtte de fleste av oss hente vann fra brønnen til UNICEF, vann i springen fantes jo ikke. Og det var ikke noe strøm. Ting er heldigvis blitt bedre siden den gang, men disse valg-greiene skremmer meg, sa han.

Diskusjonen gikk over til de høye prisene på matvarer. En kraftig kar i dress klaget over hvordan lønna ikke lenger strakk til.

– En flaske matolje har gått opp fra 2,20 dollar til 4 dollar siden desember. Men som offentlig ansatt tjener jeg fortsatt under 200 dollar i måneden. Med så dyr mat, barn som går på skole, husleie og så videre så går det rett og slett ikke rundt, sa han oppgitt.

– Har dere fått med dere at presidenten i Egypt måtte gå av? spurte jeg.

– Hæ? Det har ikke vært noe om det på nyhetene, svarte mannen i dress.

– Du må være den eneste som ikke har fått med deg det som har skjedd i Egypt, og du er vel tilfeldigvis også den eneste i landet som ser på zim-

babwiske nyhetssendinger, sa billett-kontrolløren til mannen i dress.

Hele bussen ristet av latter. En liten forklaring: Nesten ingen i Zimbabwe velger å se på statskanalen når de ser på tv. Siden årtusensskiftet har statlig tv i økende grad blitt preget av propaganda. Folk flest velger å se på de sørafrikanske kanalene de kan få inn gratis.

– Det er veldig mye om Egypt på Facebook, alle skriver om det og poster lenker. Noe lignende kan skje her, det er i alle fall lov å håpe, sa en student mens han fremdeles smålo. Det har vært en voldsom økning i bruken av internett og sosiale medier i Zimbabwe det siste året. I fjor lanserte Zimbabwes største mobilsel-skap, Econet, 3G og løsning for mobil bredbånd. Allerede er det 600 000 zimbabwere som kjøper tilgang internett på denne måten.

Omsider begynte bussen å kjøre. Innen vi kom fram ble en rekke andre temaer diskutert og analysert, blant annet snakket vi om den økende volden på landsbygda i Zimbabwe. Men det kan jeg skrive om en annen gang. ■

Portrett

Mirofinansens far, Muhammad Yunus, er i hardt vær.

FOTO: GMB AKASH

som Yunus opprettet, hevdet dokumentaren.

Transaksjonen var uryddig, mente norske myndigheter, men Yunus ble «frikjent» for svindelanklagene i en redegjørelse fra Norad i etterkant.

Men hans motstandere i Bangladesh har brukt dokumentaren for alt den var verdt, og i regjeringstro medier ble det skapt et bilde av at det var begått omfattende svindel.

Statens representanter i bankens styre vekket til slutt til live en soven-de lovparagraf om at personer over 60 år ikke kunne lede organisasjoner som Grameen bank.

Ifølge den britiske avisen The Guardian har andre regjeringsskilder vært langt mer frittalende i sin omtale av fredsprisvinneren. Statsminister Sheikh Hasina beskyldte Yunus for å behandle banken som sin private eiendom og sa at Yunus «suger blod fra de fattige».

Korrupsjonskritikk

At han nå har blitt tvunget til å forlate det han, med sine visjoner, har vært med på å skape mener mange skyldes at han på et tidspunkt blandet seg inn i politikken og vurderte å etablere sitt eget politiske parti. I den anledning kom han, Bangladesh' mest kjente person, med knallhard kritikk av politisk korrupsjon blant de to dominerende partiene i Bangladesh. Det har trolig aldri Sheikh Hasina tilgitt ham.

Uansett påstander om at Yunus er blitt for gammel er det klart at fredsprisvinneren vil ta opp kampen om sin egen posisjon. Derfor har han gått til sak mot sine kritikere. Både mikrofinansforkjempere og -kritikere venter nå spent på hva som blir resultatet: Hvem vil vinne – statsminister Sheikh Hasina eller mikrofinansens far Muhammad Yunus? ■

at vi kan avskaffe fattigdommen i verden – om vi vil. Dette er ikke noe jeg har kommet fram til som følge av fromme drømmer. Det skyldes heller høyst konkrete erfaringer fra arbeidet i Grameen Bank,» uttalte Yunus i 1998.

Uryddig transaksjon

Men i dokumentaren fra NRK Brennpunkt ble fredsprisvinner Muhammad Yunus beskyldt for å tappet «de fattiges bank» for 608 millioner kroner på midten av 1990-tallet. Pengene var gitt som bistand av Norad og ble overført fra Grameen Bank til selskapet Grameen Kalyan,

Hva i all verden?

Av Ba-Musa Ceesay

FOTO: JEREMY T. LOCK / WIKIMEDIA COMMONS

1 Hvem er dette?

2 Når ble Hosni Mubarak president i Egypt?

3 Hva slags styreform har India?

4 Er Afghanistan større enn Frankrike?

5 Hvilken fjellkjede forbinder man med inkaene?

6 Hvor arrangeres VM i fotball i 2014?

7 Hva er sinologi?

8 I hvilket land i verden bor det flest som lever for under 1,25 dollar om dagen?

9 Hvilket språk kommer ordet katamaran fra?

10 Hvem har spilt med backingbandet The Wailers?

11 Når ble Olje for utvikling-initiativet lansert?

12 Det globale fondet for bekjempelse av aids, tuberkulose og malaria har fått kritikk i det siste. Når ble det opprettet?

7 跑

13 Hvilken israelsk fredsprisvinner ble myrdet 4.11.1995?

14 Hvor lenge har Atle Sommerfeldt vært generalsekretær i Kirkens Nødhjelp?

15 I hvilket land bor det flest buddhister?

16 Hva mener en muslim når han sier insha'Allah?

17 Hvem var FNs generalsekretær i 1995?

18 Når ble Chile selvstendig?

19 Hva er offisielt språket i Mali?

20 Verden sosiale forum ble startet som motpol til Verdens økonomiske forum – når ble Verdens sosiale forum etablert?

Ekspertnotter

1 Mandarin er verdens største språk. Hvor mange snakker mandarin?

2 Utviklingsminister Erik Solheim har jobbet i en norsk ikke-statlig organisasjon. Hvilken?

3 Hva slags byggverk er Sacré Coeur i Brazzaville?

Svar 1: Yoweri Museveni, nylig gjenvalgt til president i Uganda 2: 1981. 3: Føderal republikk. 4: Ja. 5: Andesfjellene. 6: I Brasil. 7: Kunnskap om kinesisk språk, samfunn, kultur og historie. 8: India. 9: Tamilsk og betyr «sammenbundne trestokker». 10: Bob Marley. 11: 2005. 12: 2002 13: Yitzhak Rabin. 14: 16 år. 15: I Kina. 16: Hvis Gud vil. 17: Boutros Boutros Ghali. 18: 1818. 19: Fransk. 20: 2001. **Ekspertnotter** 1: 850 millioner. 2: Norges Handicapforbund. 3: En kirke.

30 Bakerst

Bokanmeldelse:

Smerte, smil og politikk

Av Hans Petter Melby

GLEM ET ØYEBLIKK vårt Afrika og vestlige teorier om Afrikas utvikling og plass i verden. Bli med til det virkelige Afrika, sett med folks egne øyne. Nedenfra, innenfra: Hvem er jeg, hvor hører jeg til, hva tror jeg? Hvordan skaffe mat, bevare selvrespekten, få et bedre liv? Hva betyr gaver, sykdom og fattigdom? Hva bruker folk tid og krefter på? Hva gleder mest, hva bekymrer oftest?

Slike spørsmål har vært sørgelig fraværende, sier Patrick Chabal i boka «Africa. The Politics of Suffering and Smiling», i modellene for å bote på Afrikas manglende utvikling. Fra 1950-tallets vekt på kapitaloverføring, via sentralplanlegging og avhengighetsskolens tro på isolasjon og egne krefter, til strukturtilpasning og balanserte budsjetter, styresetttoppskrifter på 90-tallet og dagens tro på utvikling gjennom demokrati.

Modellene er ikke nødvendigvis «feil». Selv studier utenfra og ovenfra – av elite, stat og samfunnsøkonomi – bidrar til forståelse. Men for statsviteren Chabal er det lenge siden statsvitenskapen og økonomifaget har

bidratt med ny innsikt om hvorfor Afrika er som det er og ikke noe annet.

Chabal er blitt mer interessert i antropologi, kultur, litteratur og religionsstudier. Fordi folks tro, verdier, bekymringer og gleder forteller hva som er viktig i deres liv. Fordi slik innsikt hjelper til å forstå forutsetningene for politikk. Og fordi den jevne afrikaner, i sin ofte harde kamp for tilværelsen, fortjener å bli tatt på alvor.

Å kjenne folk er viktig overalt, ikke bare i Afrika. Men for å forstå afrikansk politikk, må den jevne afrikaner få komme til orde. Chabal lover ikke nye sannheter, men ny innsikt. I hvert fall kanskje, litt. Og det er grunn god nok til å lete nye steder.

«Uformell» sektor er ofte bare et uviktig avvik i de store dokumentene.

Chabal beklager at boken handler mest om overlevelse, kamp og lidelse. Men slik er virkeligheten, sier han.▶▶

Patrick Chabal: Africa. The Politics of Suffering and Smiling. World Political Theories, Zed Books, 2009.

Men inntektene som vises i nasjonalregnskapet når sjelden de fattige. Det er ved å bryte formelle lover eller krysse landegrensener – gjennom «svart» arbeid, «smugling», handel og flytting – at folk overlever.

Chabal og J.-P. Daloz ble kulturfattere med boken *Africa Works*.

Disorder as Political Instrument (1999). De fleste afrikanister glemmer at Afrika er annerledes, hevdet de. Forsøk på å hjelpe verdensdelen vil aldri lykkes hvis en ikke erkjenner at afrikanere legger vekt på andre ting enn europeere – det være seg familie og hjemsted, religion og hekseri, eller noe annet.

The Politics of Suffering and Smiling går nærmere enkeltmennesket. Chabal beklager at boken handler mest om overlevelse, kamp og lidelse. Men slik er virkeligheten, sier han. Et eksempel er den voksende massen av byungdom med verken tradisjonelle eller nye forbilder, i en ujevn kamp mot fattigdom og stengsler, sykdom og vold.

Verdensdelens økonomiske vekst de siste årene gjør lite for de fattige. Så kapittelet om smilet ble ikke skrevet. Hvorfor inngir boken likevel håp? Kanskje fordi den handler om vennskap og slektskap. Om tro og tilhørighet. Om oppfinnsomhet og mestring. Det som er viktigst, i Afrika som overalt ellers. ■

Hans Peter Melby er seniorrådgiver i Norads evalueringsavdeling.

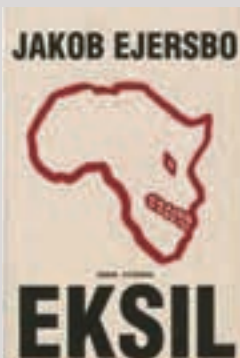
Les om bøkene

Les flere bokanmeldelser på nettet:
bistandsaktuelt.no/Kultur/Anmeldelser

Nadine Gordimer: Beethoven var en sekstendedel svart

I en alder av 87 år gir Nadine Gordimer ut nok en novellesamling som kretser om temaer som identitet, røtter, tilhørighet, kjærlighet, sorg og død. Selv om enkelte noveller kan virke litt for korte, nøkterne og mangle en forløsende slutt, er det fortsatt mange gode og overraskende leseropplevelser å hente fra en av vår tids store fortellere, mener vår anmelder Tone Bratteli.

Jakob Ejersbo: Eksil

Vi er ikke afrikanere og England er et fremmed land. Ungdomsromanen Eksil av Jakob Ejersbo handler om mennesker som oppholder seg i et destruktivt kulturelt tomrom der de ikke hører hjemme noen steder og mangler røtter og tilhørighet.

global

Sjekk ledige stillinger på
global.no

Normisjon er en fri og selvstendig misjonsorganisasjon om har som visjon å nå unødde og gjøre dem til disipler. Vi samarbeider med Den Norske kirke og andre kirkesamfunn i Norge og i ti land i Sør-Amerika, Afrika og Asia.

Direktør for Normisjons arbeid i Aserbajdsjan

Ledig 100% stilling fra august 2011.

I forbindelse med at vår nåværende direktør avslutter sin tjeneste, søker vi hans etterfølger i 100% stilling.

Normisjon søker en person med

- tydelige lederegenskaper og erfaring fra organisasjonsarbeid
- evne til å få et team av nasjonale og internasjonale medarbeidere til å fungere godt sammen.
- gode engelskkunnskaper både muntlig og skriftlig.

Direktøren har delegert strategisk ansvar og budsjettansvar, i tillegg til personalansvar.

En av hovedoppgavene vil være å videreføre og avslutte nasjonaliseringen av Normisjons arbeid i landet.

For en evt. ektefelle tilbyr vi stilling mellom 50 og 100% for å følge opp arbeidet med oppbyggingen av et ressursenter for tidligere barnehjemsbarn. Det er ønskelig med helsefaglig eller pedagogisk utdanning og bakgrunn. Alternativt ønsker vi noen med bakgrunn fra organisasjonsutvikling og/eller innen fair trade-virksomhet til å jobbe innen et HR-program.

Søknadsfrist: 20. mars

Søknad og CV sendes misjonskonsulent Hildegunn Gj. Tennebø, hgt@normisjon.no

Se hele utlysningsteksten på normisjon.no/aserbajdsjan

NORGES NYESTE UTENRIKSMAGASIN

Perspektiv er et rendyrket utenriksmagasin som kommer ut fire ganger i året. Målet er å bedre informasjonen i det norske samfunnet om politiske og humanitære forhold; årsaker, konsekvenser og sammenhenger. Magasinet er i løssalg i Narvesen over hele landet. Nå har du sjansen til å få det rett hjem i postkassen for kun 299,- i året.

NYTT NUMMER I SALG NÅ
ABONNER I DAG

KUN
299,-
I ÅRET

Send en e-post til perspektiv@nrc.no

Flyktninghjelpen har over 2600 egne ansatte i nær 20 land, i noen av verdens verste konfliktområder. Dette betyr også at vi er i en unik posisjon til å fortelle om hva som skjer i verden. Gjennom Perspektiv forsøker vi å belyse både den politiske og menneskelige sammenhengen vårt arbeid er en del av.

FLYKTNINGHJELPEN
NORWEGIAN REFUGEE COUNCIL

69 år gamle Beatrice Mungai sparer ikke på kruttet i møtet med sin instruktør Sheila Kariuki. FOTO: JEPPE VILLADSEN

Innestengt i slummen

Nairobi: I mange av Afrikas slumstrøk opplever kvinner sine egne hjem som et fengsel. De tør ikke gå ut av frykt for seksuelle overgrep. I Kenya har en gruppe eldre kvinner tatt opp kampen. De trener karate. **Av Jeppe Villadsen**

DET ER INGEN SPØK å være kvinne i slummen. I tillegg til stanken fra de åpne kloakkene, den bunnløse fattigdommen og horrible boforhold, lever kvinnene mange steder i konstant frykt for overgrep.

I en rapport beskriver Amnesty International hvordan kvinner opplever sine egne hjem som et fengsel – fordi de ikke tør å bevege seg ut. Ikke engang for å tisse. Et av resultatene er såkalte "flyvende toaletter", det vil si at kvinnene gjør sitt fornødne i plastposer som kastes ut i ly av nattemørket.

Tør ikke gå på do

I Kibera-slummen utenfor Nairobi, Afrikas største slum, fins det bare ett toalett per hundre innbyggere og enda færre dusjer.

– Etter mørkets frambrudd tør ikke kvinnene gå på do av frykt for

å bli overfalt, bekrefter researcher Godfrey Odongo i Amnestys avdeling for Øst-Afrika.

Politiet er ofte langt unna. I Kibera, der det er om lag én million innbyggere, finnes det ikke en eneste politistasjon. Overgriperne er derimot mange.

Lærer kampsport

Men nå har grupper av sinte bestemødre i Nairobis slum fått nok. De har tatt opp kampen mot overfallsmennene ved å lære seg kampsportteknikker som taekwondo og karate.

– Mange jeg kjenner er blitt ranet og voldtatt. I fjor ble en venninne, som var blind, voldtatt, drept og kastet i elva, forteller 69 år gamle Beatrice Mungai.

Hun bor i Korogocho-slummen i utkanten av Nairobi, et av Kenyas usleste og mest brutale boligområder.

Klar til kamp

Beatrice er enke og lever alene. Det gjør henne ekstra sårbar for både ran og seksuelle overgrep. I fjor begynte hun å trene selvforsvar.

– Nå er jeg parat til enhver konfrontasjon. Etter at jeg lærte meg kampteknikker, har jeg fått selvtillit og føler meg trygg. Jeg er sterk og regner ikke med at noen vil lage noe

bråk med meg, lyder det stålsatt fra den lille, spinkle kvinnen, som lever av å vaske for folk.

Med en serie forbløffende kraftige slag og spark demonstrerer hun noen av teknikkene, som er en blanding av karate og taekwondo.

Presisjon

Kvinnen som mottar slagene, er Sheila Kariuki, som siden 2007 har undervist kvinner i slummen i kunsten å forsvare seg.

– Jeg lærer dem kun de grunnleggende teknikkene. Det dreier seg ikke om styrke, men om presisjon. Du behøver ikke slå hardt bare du rammer presist, sier 31-åringen.

Den veltrente instruktøren lærer også kvinnene hvordan de kan bruke ulike våpen de har for hånden, som spaserstokk eller bæreposer med spiker i bunnen.

– Og så lærer vi dem verbale teknikker, både å rope opp når de blir overfalt og å narre eller forhandle med overfallsmannen, sier hun.

Vrangforestillinger

Kariuki trener kvinnene to ganger i uka, i grupper på 50 kvinner hver. Kurset er åpent for kvinner i alle aldre, men de fleste er fra 60 år og oppover. Og det er ikke uten grunn:

– De siste årene har vi sett en kraftig økning i tallet på eldre kvinner som blir overfalt, bestjålet og voldtatt. De unge mennene overfaller kvinnene på grunn av arbeidsløshet, og fordi mange er på stoff. De er redde for at yngre kvinner er hivsmittet, mens bestemødrene, som ofte er enker, betraktes som sikre. De

er slike vanvittige forestillinger som får dem til å voldta bestemødrene, mener Sheila.

– Andre gjør det av rituelle grunner. Noen kriminelle tror at det bringer hell å ha sex med et eldre menneske før eller etter et ran, forteller hun.

Ritualdrap

Shelia Kariuki er selv vokst opp i Korogocho og har med egne øyne sett mange grusomme overgrep mot eldre kvinner i området.

Hun regner med at flere av kvinnene på treningen har opplevd å bli overfalt og voldtatt. Men siden voldtekt fortsatt er stigmatisert, hender det sjelden at noen snakker om det.

– Derfor slår de gamle damene tilbake med all tenkelig innlevelse og kraft. Man kan virkelig merke smerten hos dem når de slår på sandsekene på treningen. Det er som om de slår på virkelige voldtektsmenn. Vi har også grupper for tenåringer og voksne kvinner, men bestemødrene er de klart beste. Det er veldig motiverende, sier Sheila. ■

mail@jeppevilladsen.dk

Selvforsvar mot vold

■ Nairobi Women's Hospital behandler hver måned 230 kvinner som er blitt utsatt for seksuell vold.

■ Til nå har over 1000 kvinner, de fleste eldre, fått trening i selvforsvar hos Sheila Kariuki og organisasjonen Streams of Hope and Peace Foundation.

■ Organisasjonen er i gang med å utdanne bestemødre til instruktører, slik at de kan lære selvforsvarsteknikkene videre til andre kvinner.

« Av frykt for å bli overfalt tør ikke kvinnene gå på do etter mørkets frambrudd »

Godfrey Odongo, talsmann for Amnestys avdeling for Øst-Afrika